

2010/102-5

STATSKONTORET

SCB:s pågående kvalitetsarbete

– en delredovisning

MISSIV

DATUM
2010-10-25
ERT DATUM
2010-05-12

DIARIENR
2010/102-5
ER BETECKNING
Fi2010/2854 (delvis)

Regeringen
Finansdepartementet
103 33 Stockholm

Uppdrag att granska Statistiska centralbyråns pågående kvalitetsarbete

Regeringen gav den 12 maj 2010 Statskontoret i uppdrag att granska Statistiska centralbyråns pågående kvalitetsarbete för att säkerställa kvaliteten i statistikproduktionen.

Statskontoret överlämnar härmed en delredovisning *SCB:s pågående kvalitetsarbete – en delredovisning*.

Generaldirektör Yvonne Gustafsson har beslutat i detta ärende. Utredningschef Mikael Halápi och utredare Jonas Ericson, föredragande, var närvarande vid den slutliga handläggningen.

Yvonne Gustafsson

Jonas Ericson

Innehåll

	Sammanfattning	3
1	Uppdraget till Statskontoret	5
1.1	Regeringens motiv till uppdraget	5
1.2	Statskontorets delredovisning	6
2	Bakgrund och problembeskrivning	7
2.1	Statistikproduktion är SCB:s kärnverksamhet	7
2.2	Riksrevisionens kritik	8
2.2.1	Utgångspunkter för den årliga revisionen	8
2.2.2	Processen för att beräkna konsumentprisindex	9
2.2.3	Styrningen och kontrollen när konsumentprisindex beräknas	11
2.2.4	IT-miljön för konsumentprisindex och nationalräkenskaperna	12
2.2.5	Införandet av förordningen om intern styrning och kontroll	15
2.3	Uppmärksammade fel i statistiken	16
2.3.1	Oklart hur allvarliga de allvarliga felen är	17
2.3.2	Felet i konsumentprisindex år 2008	17
2.3.3	Fel i annan statistik som betecknats som allvarliga	18
2.3.4	SCB:s förklaringar till felen	19
2.3.5	Intressenters syn på felen och felhanteringen	20
2.4	Kvalitet och kvalitetsarbete	21
2.4.1	God kvalitet är mer än korrekta beräkningar	21
2.4.2	Synen på kvalitet i officiell statistik är användarorienterad	21
2.4.3	SCB:s kvalitetsarbete är långsiktigt och komplext	23
2.4.4	Nuvarande kvalitetsarbete påbörjades år 2006	23
2.4.5	Några intressenters syn på kvalitetsarbetet	24
3	SCB:s pågående kvalitetsarbete	27
3.1	Allmänt kvalitetsarbete	27
3.1.1	Kvalitetsledningssystem och ISO-certifiering	27
3.1.2	Aktiviteter gällande ISO-arbetet	29
3.1.3	Processororienterat arbetssätt	30
3.2	Intern styrning och kontroll	31
3.2.1	Implementering av förordningen om intern styrning och kontroll	32
3.2.2	Genomförandet av riskanalyser	33
3.3	IT-miljön i statistikproduktionen	34
3.3.1	Konsumentprisindex	35
3.3.2	Nationalräkenskaperna	38
3.3.3	IT-kontroller	41
3.3.4	Behörighetsrevision	43
3.3.5	Översyn av IT-organisationen	44
4	Uppdraget och det fortsatta granskningsarbetet	45
4.1	Statskontorets tolkning av uppdraget	45
4.2	Läget i SCB:s pågående kvalitetsarbete	46
4.2.1	ISO-certifiering och processinriktat arbetssätt	46
4.2.2	Intern styrning och kontroll	46
4.2.3	IT-miljön i statistikproduktionen	47
4.3	Det fortsatta granskningsarbetet	47
	Referenser	49

Sammanfattning

Statskontoret har fått i uppdrag av regeringen att granska Statistiska centralbyråns (SCB) pågående arbete för att säkerställa kvaliteten i statistikproduktionen. Uppdraget har sin bakgrund i Riksrevisionens kritik mot SCB:s interna styrning och kontroll i IT-miljön för konsumentprisindex och nationalräkenskaperna samt att flera allvarliga fel i den publicerade statistiken har upptäckts. Om granskningen skulle visa att det förekommer problem i SCB:s arbete att komma till rätta med de brister som Riksrevisionen har uppmärksammat ska Statskontoret analysera orsakerna till dessa och lämna förslag till åtgärder.

Statskontorets granskning tar sin utgångspunkt i SCB:s lägesrapporteringar till regeringen under år 2010. I lägesrapporterna redovisar SCB dels åtgärder med anledning av de brister som Riksrevisionen har identifierat, dels andra kvalitetshöjande åtgärder i statistikproduktionen. Statskontorets arbete är inriktat mot att följa hur de aktiviteter och åtgärder som SCB redovisar i lägesrapporterna fortlöper.

I denna delredovisning beskriver Statskontoret de problem som SCB har att hantera. Vi redogör för kritiken från Riksrevisionen och de olika fel som har uppmärksamats. Därutöver redogör vi för SCB:s syn på kritiken och felen samt sitt kvalitetsarbete. Problembeskrivningen visar att SCB:s kvalitetsarbete är komplext och innefattar åtgärder på både kort och lång sikt.

SCB:s bedriver för närvarande ett kvalitetsarbete med i huvudsak tre inriktningar. I sitt egeninitierade och mer långsiktiga kvalitetsarbete strävar SCB mot en ISO-certifiering av statistikproduktionen och mot mer standardiserade metoder, verktyg och arbetssätt. SCB ska sedan den 1 januari 2010 följa förordningen om intern styrning och kontroll. Arbete har inletts med att införa de processer som krävs enligt förordningen och som avser hela verksamheten. Parallellt med detta arbetar SCB med specifika åtgärder för att stärka den interna styrningen och kontrollen i statistikverksamheten, till exempel riskanalyser som avser flera viktiga statistikprodukter och bättre rutiner för kvalitetssäkring och kvalitetskontroll i bland annat IT-miljön. SCB redovisar flera åtgärder för att förbättra kontrollen i IT-miljön, vilka svarar mot Riksrevisionens kritik och SCB:s egna analyser av bristerna. Exempel på detta är framtagna handlingsplaner för konsumentprisindex och nationalräkenskaperna och ett igångsatt projekt för behörighetshantering.

Statskontoret fortsätter att följa SCB:s aktiviteter och återkommer med en analys samt eventuella förslag i den slutrapport som ska lämnas till regeringen senast den 28 februari 2011.

1 Uppdraget till Statskontoret

Statskontoret fick i juni 2010 regeringens uppdrag att granska det kvalitetsarbete som pågår vid Statistiska centralbyrån (SCB) och som syftar till att säkerställa kvaliteten i myndighetens statistikproduktion. I uppdraget ingår att analysera orsakerna till de eventuella problem som förekommer i SCB:s arbete med att komma till rätta med de brister i verksamheten som Riksrevisionen har uppmärksammat. Statskontoret ska i detta sammanhang lämna förslag till åtgärder som SCB bör vidta.¹

1.1 Regeringens motiv till uppdraget

Som bakgrund till uppdraget hänvisar regeringen till den kritik som Riksrevisionen riktade mot SCB i en revisionsrapport i februari 2010.² Riksrevisionen granskade hösten 2009 IT-miljön för produktionen av konsumentprisindex och nationalräkenskaperna. I granskningen fann Riksrevisionen stora brister i IT-miljön för de båda statistikprodukterna vad gäller ledning, styrning och uppföljning. I samma revisionsrapport redovisade Riksrevisionen iakttagelser från sin granskning av SCB:s arbete med att förbereda ett införande av förordningen (2007:603) om intern styrning och kontroll. Enligt vad Riksrevisionen bedömde hade SCB inte förberett sig tillräckligt för att förordningen skulle börja tillämpas i verksamheten från den 1 januari 2010.

I uppdraget till Statskontoret hänvisar regeringen också till att det under de två senaste åren har förekommit ett antal allvarliga fel i SCB:s statistik. Mot bakgrund av dessa har SCB haft i uppdrag av regeringen att förbättra säkerhetsrutinerna i statistikproduktionen.

Den 25 mars 2010 beslutade regeringen att SCB löpande ska informera regeringen (Finansdepartementet) dels om myndighetens pågående arbete med att säkerställa kvaliteten i statistikproduktionen – särskilt i statistikproduktionens IT-miljö – dels om åtgärder för att säkerställa den interna styrningen och kontrollen. Utöver den löpande informationen ska SCB vid tre tillfällen under år 2010 lämna en skriftlig redovisning till regeringen om arbetet. En sådan redovisning ska lämnas senast den 15 juni, den 30 september samt den 31 december.³

SCB:s skriftliga redovisning ska utgöra underlag för Statskontorets granskning, men kan kompletteras med andra uppgifter och interna underlag från SCB som är relevanta.

¹ Regeringsbeslut 2010-05-12, Fi2010/2854. Inkommet till Statskontoret 2010-06-03.

² Riksrevisionen, revisionsrapport med dnr 32-2009-0514. *Granskning av IT-miljön för statistikproduktion av KPI och NR samt processen för intern styrning och kontroll.*

³ Ändring i regleringsbrevet för år 2010. Regeringsbeslut 2010-03-25, Fi2010/1840.

1.2 Statskontorets delredovisning

Statskontoret ska avrapportera resultatet av granskningen senast den 28 februari 2011, med en delredovisning senast den 28 oktober 2010. Inför Statskontorets delredovisning har SCB hunnit lämna sin andra skriftliga lägesrapport.

Föreliggande promemoria utgör den begärda delredovisningen. Promemorian innehåller en översiktlig beskrivning av de aktiviteter eller projekt som för närvarande pågår inom SCB, kompletterad med ytterligare information. Statskontoret har valt att i denna delredovisning också ägna utrymme åt en bakgrunds- och problembeskrivning, vilken får inleda promemorian. Mot bakgrund av dessa beskrivningar gör vi en tolkning av uppdraget och en bedömning av hur det fortsatta granskningsarbetet bör inriktas.

I Statskontorets projektgrupp ingår Jonas Ericson (projektledare), Annika Gustafsson och Malin Persson. En intern referensgrupp vid Statskontoret är knuten till projektet.

2 Bakgrund och problembeskrivning

Syftet med detta kapitel är att beskriva bristerna och problemen i SCB:s statistikproduktion genom att belysa dem ur Riksrevisionens, SCB:s och användarnas perspektiv. I detta sammanhang redogör Statskontoret för Riksrevisionens tre granskningar sedan år 2008 som har rört SCB:s statistikproduktion, men också SCB:s svar på Riksrevisionens iakttagelser och rekommendationer.

Statskontoret beskriver också vad de allvarliga felen har handlat om, hur begreppet kvalitet tolkas inom systemet för den officiella statistiken och vad SCB lägger in i begreppet kvalitetsarbete. För att få en grov uppfattning om hur några centrala användare och intressenter ser på felen, men också på kvalitetsarbetet och kvaliteten i statistiken har Statskontoret hittills intervjuat företrädare för Konjunkturinstitutet och Riksbanken. Vi har också tagit del av protokoll från Nämnden för konsumentprisindex samt SCB:s insynsråd, vetenskapliga råd respektive användarråd för ekonomisk statistik. Protokollen avser perioden januari 2008 – augusti 2010.

2.1 Statistikproduktion är SCB:s kärnverksamhet

SCB:s huvudsakliga uppgift är att producera statistik, framför allt så kallad officiell statistik för samhällsnyttiga syften såsom allmän information, utredningsverksamhet och forskning.⁴ Myndigheten är beroende av tekniska system för att hantera informationen i alla led av produktionsprocessen, dvs. vid datainsamling, bearbetning och analys samt publicering av statistiken.

Myndigheten ingår i systemet för Sveriges officiella statistik som en av för närvarande 26 statistikansvariga myndigheter och i rollen som samordnare. Den officiella statistiken ska produceras med hänsyn till krav i lag och förordning, bland annat vad gäller kvalitet.⁵ Samordningen av statistiken sker dels genom SCB:s möjlighet att utfärda föreskrifter på området, dels genom ordförandeposten i Rådet för den officiella statistiken.⁶ Med utgångspunkt i riksdagens och regeringens krav på den officiella statistiken har Rådet beslutat om riktlinjer för tillräcklig kvalitet, preliminär statistik och elektronisk publicering som SCB och övriga statistikansvariga myndigheter bör följa. Vi återkommer till kvalitetsbegreppet i avsnitt 2.4.2.

SCB producerar statistik inom många olika ämnesområden och förvaltar flera register som ligger till grund för statistiken. I sin interna produkt-

⁴ Förordning (2007:762) med instruktion för Statistiska centralbyrån samt lagen (2001:99) respektive förordningen (2001:100) om den officiella statistiken.

⁵ Lagen (2001:99) respektive förordningen (2001:100) om den officiella statistiken.

⁶ 8–9 §§ förordning (2007:762) med instruktion för Statistiska centralbyrån. SCB har rätt att meddela föreskrifter för officiell statistik efter att ha hört samtliga statistikansvariga myndigheter. Ledamöterna i rådet, högst sex, utses av SCB efter samråd med samtliga statistikansvariga myndigheter. SCB ansvarar för rådets sekretariat.

katalog har SCB sammanlagt cirka 200 statistikprodukter av olika karaktär och komplexitet. Katalogen rymmer både anslagsfinansierade produkter eller register och produkter som tas fram på uppdrag av främst andra myndigheter mot avgift. En stor del av statistikprodukterna betecknas som officiell statistik.

Som statistikansvarig myndighet svarar SCB för 125 statistikprodukter inom 13 ämnesområden.⁷ Häribland finns nationalräkenskaperna och konsumentprisindex. En uppgift som är särskilt uttryckt i SCB:s instruktion är att fastställa konsumentprisindex. Därför ska det också finnas en nämnd för konsumentprisindex vid myndigheten. Därtill ska SCB ha ett insynsråd och ett vetenskapligt råd. På eget initiativ har SCB knutit till sig flera användarråd, bland annat för den ekonomiska statistiken.

2.2 Riksrevisionens kritik

Den revisionella kritik mot SCB som regeringen hänvisar till i uppdraget har lämnats inom ramen för Riksrevisionens årliga revision. Kritiken, framförd som iakttagelser och rekommendationer, bör ses mot bakgrund av den årliga revisionens uppgift och de utgångspunkter som den har för sin granskning. Den kritik som Riksrevisionen har framfört till SCB med relevans för Statskontorets granskningsuppdrag finns inte enbart i den revisionsrapport som lämnades i februari 2010. Riksrevisionen har vid två tillfällen under år 2008 rapporterat om iakttagelser som gäller statistikproduktionen, framför allt konsumentprisindex.

2.2.1 Utgångspunkter för den årliga revisionen

Riksrevisionens årliga revision syftar till att bedöma om årsredovisningen och underliggande redovisning är tillförlitlig och om räkenskaperna är rättvisande. Granskningen av en myndighets årsredovisning avser också om ledningens förvaltning följer tillämpliga föreskrifter och särskilda beslut.⁸

Riksrevisionen ska vid sin granskning ta utgångspunkt i risk och väsentlighet. Riksrevisionen har således bedömt att det finns risker i SCB:s IT-miljö och att konsumentprisindex (KPI) och nationalräkenskaperna (NR) är väsentliga statistikprodukter. Deras väsentlighet understryks också av att

⁷ Av förordningen (2001:100) om den officiella statistiken framgår vilken statistik SCB och de övriga 25 myndigheterna ansvarar för. I publikationen *Sveriges officiella statistik – årlig rapport för 2009* från Rådet för den officiella statistiken redovisas alla statistikprodukter. Sammanlagt ingår 347 statistikprodukter i den officiella statistiken, varav sex årsböcker. SCB ansvarar för fyra av de sex årsböckerna.

⁸ 3 och 5 §§ lagen (2002:1022) om revision av statlig verksamhet. Riksrevisionen bedriver enligt lagen även effektivitetsrevision, vilken har ett annat syfte.

SCB själv har identifierat dem som två av de 12 mest samhällsviktiga produkterna.⁹

Om det finns brister i IT-miljön och i myndighetens interna styrning och kontroll skulle det kunna få konsekvenser för både produktionen av och kvaliteten i statistiken. Riksrevisionens iakttagelser som rör just dessa två statistikprodukter utesluter dock inte att det finns liknande problem för andra produkter, dvs. att iakttagelserna skulle kunna vara av generell karaktär. Statskontoret vill dock understryka att Riksrevisionen inte har granskat produktionsprocessen i sin helhet eller den statistiska kvaliteten i de valda produkterna.

2.2.2 Processen för att beräkna konsumentprisindex

Under år 2007 granskade Riksrevisionen SCB:s process för att beräkna konsumentprisindex (KPI). KPI ska spegla den genomsnittliga prisutvecklingen för den privata inhemska konsumtionen och är det vedertagna måttet för kompensations- och inflationsberäkningar. Iakttagelserna presenterades i en revisionspromemoria till SCB i april 2008.¹⁰

Riksrevisionens iakttagelser och rekommendationer

Riksrevisionen pekade på flera brister i processen för hur KPI tas fram. Vi redogör här för några av de mest väsentliga bristerna.

- Index för en del produkter som ingår i KPI beräknas i excelark som ligger på en gemensam server som många personer har behörighet till. De förändringar som görs i excelarken blir inte loggade och det är endast den senaste versionen som sparas. Eftersom vissa vikter och beräkningsformler finns i excelarken skulle det kunna uppstå fel i formlerna som leder till fel i beräkningarna. *Riksrevisionen rekommenderade SCB att se över rutinerna.*
- Det saknas uppdaterade arbets- eller rutinbeskrivningar för att ta fram KPI. Därför har flera sakansvariga gjort egna arbetsbeskrivningar, som därmed blir personberoende och kan vara svåra att följa för andra personer. *Riksrevisionen rekommenderade SCB att kontinuerligt uppdatera alla arbets- eller rutinbeskrivningar. Beskrivningarna bör vara beslutade av behörig person och förvaras lättillgängligt.*

⁹ Med samhällsviktig menar SCB att produktens informationsinnehåll bedöms vara viktig för en eller flera andra myndigheters verksamhet i en större krissituation som drabbar samhället eller under höjd beredskap. Bland de 12 finns även bl.a. registret över totalbefolkningen, arbetskraftsundersökningarna, företagsdatabasen och finansmarknadsstatistik.

¹⁰ Riksrevisionen, revisionspromemoria 2008-04-16 med dnr 32-2007-0626. *Granskning av processen för framtagande av KPI vid Statistiska centralbyrån.*

- Flertalet av de, vid granskningstillfället cirka 15 personer, som arbetar med KPI är ansvariga för ett sakområde som kräver branschkunedom. För varje sakområde ska det dessutom finnas en ersättare som kan kontrollera den ansvariges inrapporterade uppgifter samt ta över den ansvariges uppgifter vid dennes frånvaro. Riksrevisionen noterade att det förekommit problem med bemanningen inom vissa sakområden och bedömde att det finns en risk för kvalitetsproblem om personal utan ingående rutin- och branschkunedom utför KPI-beräkningarna. *Riksrevisionen rekommenderade SCB att utbilda fler ersättare inom sakområdena.*
- De inrapporterade uppgifterna ska kontrolleras för att säkerställa att beräknade uppgifter i den generella KPI-applikationen är rätt. Kontrollerna dokumenteras inte och det finns ingen funktion i systemet som varnar om en kontroll inte har utförts. Därför går det inte att vara säker på att uppgifterna har kontrollerats. *Riksrevisionen rekommenderade SCB att signera kontroll- och avvikelislistor när en kontroll har genomförts.*

SCB:s syn på de identifierade bristerna

I sitt svar till Riksrevisionen i maj 2008 såg SCB att det fanns goda skäl att se över vissa rutiner i nuvarande arbetsprocess. SCB avsåg att införa en rutin för att låsa enskilda kalkyler i Excel och att införa en rutin för loggning. Risken bedömdes dock som liten att data i en kalkyl skulle kunna ändras, utan att detta skulle uppmärksammas. De nuvarande arbetsbeskrivningarna betraktades som adekvata och SCB bedömde att många av kalkylerna var självförklarande. Eftersom den berörda enheten planerade att införa ett nytt prisindexsystem (PI-09) under år 2009 skulle den i samband med detta inleda ett arbete med att bland annat uppdatera arbetsbeskrivningarna.¹¹

SCB informerade Nämnden för konsumentprisindex om Riksrevisionens granskning vid ett möte i april 2008. Vid mötet framställde SCB de påpekade bristerna som att de var av smärre art. Den berörda enheten ansåg sig vara medveten om de flesta av bristerna och arbetade redan för förbättring. Även inför nämnden påpekade SCB att risken för formfel i Excel är liten, eftersom en beräkningsansvarig och en ersättare varje månad kontrollerar att formlerna är korrekta. Av protokollet från mötet framgår också att det var cirka 15 år sedan som en grundlig revision av KPI hade genomförts.¹²

¹¹ SCB:s svar till Riksrevisionen 2008-05-16 angående revisionspromemorian om processen för framtagande av KPI, dnr MP/PR 2008/739.

¹² Protokoll från sammanträde 2008-04-24 med Nämnden för konsumentprisindex.

2.2.3 Styrningen och kontrollen när konsumentprisindex beräknas

Hösten 2008 följde Riksrevisionen upp de iakttagelser som tidigare rapporterats avseende KPI-processen. Granskningen resulterade i nya iakttagelser som Riksrevisionen redovisade i en revisionsrapport till SCB och till regeringen i december 2008.¹³ Under våren hade det uppdagats fel i beräkningen av KPI, vilken enligt SCB:s egen utredning berodde på att en icke beslutad förändring utfördes i programmeringskoden för skoindex under februari månad. Orsaken till felet kunde identifieras först i slutet av augusti månad efter tre interna utredningar. Ett sådant fel kunde alltså inträffa, trots att SCB i sitt tidigare svar till Riksrevisionen ansåg risken som liten att en kalkyl skulle kunna ändras utan att detta skulle upptäckas. (Se vidare avsnitt 2.3.2 om skofelet.)

Riksrevisionens iakttagelser och rekommendationer

Grundläggande krav på god intern styrning och kontroll enligt myndighetsförordningen (2007:515) är att väsenliga processer har definierats, utformats och fastställts av organisationen. Riksrevisionen menade att detta innebär att det bland annat ska finnas fastställda skriftliga interna styrdokument som reglerar ansvar och befogenheter för genomförandet samt en fungerande uppföljning och kontroll. I revisionsrapporten pekade Riksrevisionen på följande:

- SCB hade fortfarande inga beslutade skriftliga styrdokument för hur programförändringar ska beslutas, hanteras och dokumenteras. Avsaknaden av sådana styrdokument hade enligt Riksrevisionen bidragit till att en icke beslutad förändring hade kunnat genomföras i ett centralt beräkningsprogram för skoindex och utan att förändringen dessförinnan hade testats.
- Det fanns ingen dokumentation av programförändringen, vilket försvårade de interna utredningarnas möjlighet att identifiera den verkliga orsaken bakom förändringarna i KPI.

I en skrivelse till regeringen i slutet av november 2008 redogjorde SCB för fyra kortsiktiga åtgärder som hade vidtagits på den berörda enheten för prisindex.¹⁴ Bland de åtgärder som beskrevs skulle det finnas tydligare instruktioner vid programförändringar och indexkalkyler med krav på testning alternativt kontroll av en kollega, och i vissa fall krav på att produktansvarig ska godkänna en planerad förändring. SCB hade för regeringen också redogjort för att loggar skulle införas. Riksrevisionen konstaterade vid sin granskning i december 2008 följande:

¹³ Riksrevisionen, revisionsrapport 2008-12-22 med dnr 32-2008-0574, *Intern styrning och kontroll vid framtagning av KPI*.

¹⁴ SCB 2008-11-28, dnr 2008/1743

- Det fanns inga sådana skriftliga instruktioner tillgängliga.
- Det fanns heller ingen skriftlig rutin för hur logginformationen skulle följas upp och utvärderas.

Riksrevisionen drog slutsatsen att frånvaron av lämpliga skriftliga interna styrdokument hade bidragit till allvarliga beräkningsfel i KPI som är en, för samhället, viktig statistikprodukt. Slutsatserna följdes av rekommendationer av mer generell art.

Riksrevisionen rekommenderade SCB att ta fram och implementera interna styrdokument för programförändringar i syfte att säkerställa en god intern styrning och kontroll av myndighetens statistikproduktion. Vidare rekommenderades SCB att, utöver arbetet med myndighetsövergripande riskanalyser, se över behov och utveckling av väsentliga styrdokument, kontroller och uppföljningar. Arbetet borde utmynna i ett ställningstagande från ledningen vilken internkontroll som bedöms vara nödvändig för att tillförsäkra en hög kvalitet och säkerhet i statistikproduktionen.

SCB:s syn på de identifierade bristerna

I sitt svar till Riksrevisionen hänvisar SCB till två styrdokument som hade fastställts av enhetschefen på den berörda prisenheten. Dokumenten anger hur beräkningsverktyg ska beslutas, kvalitetssäkras och dokumenteras respektive hur loggning ska tillämpas.

Vad gällde åtgärder med hänvisning till Riksrevisionens mer generella rekommendationer hänvisade SCB till det pågående arbetet med en testmodell som bland annat skulle komma att omfatta rutiner, roller och mallar för hur test ska genomföras i samband med förändringar i program. SCB hänvisade också till de hittills framtagna interna styrdokumenten för statistikproduktionen i det interna så kallade Verksamhetsstödet och det pågående utvecklingsarbetet inom ramen för den nya så kallade förvaltningsmodellen. Därutöver hänvisade SCB till det kommande arbetet med internkontroll mot bakgrund av att myndigheten skulle komma att omfattas av internrevisionsförordningen.¹⁵

2.2.4 IT-miljön för konsumentprisindex och nationalräkenskaperna

Riksrevisionens granskning under hösten 2009 var en fortsättning och fördjupning på de tidigare granskningarna. SCB:s åtgärdsrapportering angående problemen med konsumentprisindex var en utgångspunkt. Vid kartläggningen av SCB:s IT-miljö och granskningen av de generella IT-kontrollerna var både konsumentprisindex och nationalräkenskaperna i fokus. Nationalräkenskaperna (NR) sammanfattar och beskriver Sveriges ekonomiska

¹⁵ SCB:s svar till Riksrevisionen 2009-01-19 angående revisionsrapporten om intern styrning och kontroll vid framtagning av KPI, dnr 2008/739ad1.

aktiviteter och utveckling och används som underlag för analys av landets ekonomi på kort och lång sikt.

Med generella IT-kontroller avses åtgärder för att säkerställa fungerande förändringshantering, tillförlitligt skydd av data och program inklusive behörighetshantering samt säker drift. Riksrevisionen tog i granskningen hjälp av IT-revisorer från Ernst & Young AB. Riksrevisionen redovisade sina iakttagelser i en revisionsrapport som i februari 2010 lämnades till SCB och till regeringen.¹⁶

Riksrevisionens iakttagelser och rekommendationer

Riksrevisionens granskning visade på stora brister i ledning, styrning och uppföljning av IT-miljön för produktionen av KPI och NR. Merparten av de fel som uppkommit i prisstatistiken under år 2008 och 2009, inklusive felet i KPI augusti 2008, bedömdes till stor del kunna hänföras till brister i IT-miljön. SCB:s ledning hade enligt Riksrevisionen varit medveten om bristerna och deras orsaker under flera år och hade initierat vissa åtgärder för att förbättra situationen. Eftersom åtgärderna inte hade genomförts och följts upp i tillräcklig utsträckning har bristerna kvarstått. I kapitel 3 redogör vi för bristerna i mer detalj.

Bristerna i statistikproduktionens IT-miljö bedömdes förklaras av bland annat den svaga styrningen av IT-verksamheten under den långa period den var starkt decentraliserad. De omorganisationer som SCB har gjort de tre senaste åren bedömdes ännu inte ha medfört förbättringar av de generella IT-kontrollerna i produktionen av KPI och NR. Genom omorganisationerna hade bland annat IT-verksamheten centraliserats till en avdelning och standardiserade verktyg, metoder och arbetssätt börjat införas i statistikproduktionen.

Riksrevisionen befarade att liknande brister i IT-miljön kan förekomma även för andra statistikprodukter. Även i denna revisionsrapport var rekommendationerna av mer generell karaktär.

Riksrevisionen rekommenderade SCB att omgående vidta de åtgärder som krävs för att säkerställa en tillräcklig kvalitet i statistikproduktionens IT-miljö. I syfte att säkerställa en rättvisande bild i årsredovisningen av verksamheten 2009 rekommenderades SCB också att tydligt redovisa situationen inklusive en bedömning av kvaliteten i statistikproduktionens IT-miljö.

Vid sin granskning av SCB:s årsredovisning för 2009 bedömde Riksrevisionen att SCB, trots den tidigare utfärdade rekommendationen, inte hade beskrivit de upptäckta felen i KPI och i andra indexprodukter samt konsekvenserna av felen. SCB hade heller inte redogjort för om tillräckliga

¹⁶ Riksrevisionen, revisionsrapport 2010-02-18 med dnr 32-2009-0514, *Granskning av IT-miljön för statistikproduktion av KPI och NR samt processen för intern styrning och kontroll.*

åtgärder hade vidtagits eller för riskerna för fortsatta fel. Frånvaron av en sådan beskrivning hade medfört att årsredovisningen inte gav en rättvisande bild av problemen i statistikproduktionen. Med anledning av detta fick SCB en invändning i revisionsberättelsen.¹⁷

SCB:s syn på de identifierade bristerna

Som svar på Riksrevisionens kritik hänvisar SCB dels till att åtgärder redan har vidtagits, dels till ett pågående utvecklingsarbete som kommer att resultera i handlingsplaner vilka därefter ska genomföras. SCB framhåller att myndigheten har bedrivit ett omfattande kvalitetsarbete under år 2009 för KPI, vilket har varit inriktat på hela produktionsprocessen och inte enbart på IT-systemen. I svaret uppger SCB också om att myndigheten under april 2010 har tagit hjälp av en konsult för att få en extern bedömning av organisationen av IT-verksamheten.¹⁸

Flera av de åtgärder som SCB redovisar till Riksrevisionen återfinns också i de lägesrapporter som myndigheten har lämnat till regeringen om det pågående kvalitetsarbetet. Vi kommer därför att återkomma till dessa åtgärder i kapitel 3.

Vid SCB:s möte med det vetenskapliga rådet i mars 2010 redogjorde SCB för Riksrevisionens kritik. Enligt protokollet betraktar SCB:s ledning kritiken som allvarlig och menar att det är angeläget att myndigheten gör insatser för att säkerställa IT-miljön. Allvaret underströks av att ytterligare ett IT-relaterat fel upptäcktes samma vecka, den här gången i detaljhandelsindex.¹⁹

I maj 2010 var Riksrevisionens granskning på dagordningen för information och diskussion i användarrådet för ekonomisk statistik. Av protokollet kan utläsas att SCB hade haft svårt att i vissa delar förstå hur Riksrevisionen hade kommit fram till sina slutsatser. Rapporten ansågs ge en väldigt översiktlig beskrivning av problemen. SCB hade därför fått lägga en del jobb på att tolka underlaget. Trots tolkningsproblemen ansåg företrädare för SCB att åtminstone de senare upptäckta felen i statistiken till stor del hade en förklaring i de brister som Riksrevisionen hade pekat på.²⁰

Insynsrådet har också informerats i frågan, men av protokollet framgår inte om presentationen följdes av någon diskussion. Nämnden för konsumentprisindex har inte sammanträtt sedan i december 2009. Den 18 oktober 2010 fattade SCB beslut om att förordna nya ledamöter i nämnden.

¹⁷ Riksrevisionen 2010-03-22, *Revisionsberättelse för Statistiska centralbyrån*, dnr 32-2009-0514.

¹⁸ SCB:s svar till Riksrevisionen 2010-04-29 angående revisionsrapporten om IT-miljön för statistikproduktion av KPI och NR samt processen för intern styrning och kontroll, dnr 2010/0345.

¹⁹ Protokoll från sammanträde med SCB:s vetenskapliga råd, 2010-03-11–12.

²⁰ Protokoll från sammanträde med användarrådet för ekonomisk statistik, 2010-05-20.

2.2.5 Införandet av förordningen om intern styrning och kontroll

Sedan den 1 januari 2010 ska SCB tillämpa internrevisionsförordningen (2006:1228), vilket innebär att SCB ska ha en internrevision. Av detta följer också att SCB från samma datum ska tillämpa förordningen (2007:603) om intern styrning och kontroll. Redan år 2008 införde regeringen i SCB:s instruktion att myndigheten skulle följa internrevisionsförordningen. SCB fick dock uppskov från detta krav under en period.²¹

Genom förordningen skärps kraven på SCB:s interna styrning och kontroll genom att SCB ska etablera en särskild process som säkerställer att myndigheten med rimlig säkerhet kan fullgöra det förvaltningsansvar som regleras i myndighetsförordningen (2007:515). Processen ska innehålla momenten riskanalys, kontrollåtgärder, uppföljning och dokumentation. Förordningen rör SCB:s hela verksamhet, dvs. betydligt fler delar än intern styrning och kontroll i statistikproduktionen.

Riksrevisionens utgångspunkter och erfarenheter

När nya administrativa regler införs i statsförvaltningen finns det ibland en risk för att det uppstår problem när myndigheterna ska börja tillämpa dem. I samband med att förordningen om intern styrning och kontroll skulle införas bedömde Riksrevisionen att det fanns sådana risker. Cirka 60 myndigheter fick skärpta krav för sin interna styrning och kontroll från och med år 2008, eller senare i enskilda fall.

Av Riksrevisorernas årliga rapport 2009 respektive 2010 framgår att många av de myndigheter som skulle börja tillämpa förordningen år 2008 eller 2009 hade problem i början. Vanliga problem har varit att riskanalyserna inte täcker in väsentliga delar av myndighetens verksamhet, att kontrollåtgärderna inte utgår från riskanalysen och att uppföljningen är otillräcklig. Andra vanliga problem är att det finns brister i den dokumentation som upprättas och att de personer som ska arbeta med att införa förordningen inte har fått tillräckliga förutsättningar från ledningen.

Riksrevisionens iakttagelser och rekommendationer

I augusti 2009 beslutade regeringen att SCB skulle vidta de förberedande åtgärder som behövs för att kunna tillämpa förordningen (2007:603) om intern styrning och kontroll från den 1 januari 2010.²² Riksrevisionen bedömde dock att SCB inte i tillräcklig omfattning förberett införandet av förordningen. Ett skäl till detta var att SCB först i januari 2010 beslutade om en projektgrupp för införandet av förordningen. *Riksrevisionen rekommenderar*

²¹ I augusti år 2009 införde regeringen en ändring i regleringsbrevet som innebar att reglerna skulle börja tillämpas från och med den 1 januari 2010. Regeringsbeslut Fi2009/5639, 2009-08-27.

²² Regeringsbeslut Fi2009/5639, 2009-08-27. Beslutet var en ändring av regleringsbrevet för år 2009.

derade SCB att snarast utveckla och införa den nya processen för intern styrning och kontroll.

SCB:s syn på de identifierade bristerna

SCB redogör i sitt svar för vad myndigheten planerar att göra och vilka underlag som i ett första steg ska tas fram under våren 2010 och beslutas av generaldirektören. Det gäller bland annat att ta fram nödvändiga verktyg och rutiner som därefter ska implementeras i organisationen. SCB hänvisar också till de riskanalyser som har gjorts under år 2009 för ett antal statistikprodukter samt planer på fler sådana under år 2010. Därutöver hänvisar SCB till ett påbörjat arbete med en övergripande riskanalys kopplad till verksamhetsmålen.²³ Vi återkommer till SCB:s åtgärder med anledning av förordningen i kapitel 3.

Genomförda riskanalyser av 12 samhällsviktiga statistikprodukter

De genomförda hot- och riskanalyser som SCB hänvisar till i sitt svar till Riksrevisionen omfattade sammanlagt 12 statistikprodukter, däribland konsumentprisindex och nationalräkenskaperna.²⁴ Eftersom flera av riskerna återkommer i de enskilda analyserna kan de möjligen betraktas som generella för SCB:s statistikproduktion. Analyserna utgick framförallt från perspektivet informationssäkerhet.

I flera fall överensstämmer riskerna med den typ av iakttagelser som Riksrevisionen gjorde i granskningen av IT-miljön. Det gäller till exempel brister vad gäller dokumentation, rutiner och loggning, men också osäkerhet om hur behörigheter ska hanteras. Värt att notera är att riskerna inte bara rör den tekniska produktionsmiljön och rutinerna i denna, utan också personella resurser och kompetens samt ansvar och tydlighet i organisationen. Ett exempel på det förra är det starka beroendet av nyckelpersoner i produktionen, vilket Riksrevisionen också har berört. Ett exempel på det senare är den formella, eller affärsmässiga relationen mellan den produktansvariga ämnesavdelningen som köper IT- och metodtjänster från processavdelningen.

2.3 Uppmärksammade fel i statistiken

De senaste två åren har flera fel uppdagats i SCB:s publicerade statistik och fått uppmärksamhet i medierna. Felen har upptäckts antingen av användarna eller av SCB. Felet i konsumentprisindex år 2008, men i viss mån även senare upptäckta fel har berörts i Riksrevisionens granskningar.

²³ SCB:s svar till Riksrevisionen 2010-04-29 angående revisionsrapporten om IT-miljön för statistikproduktion av KPI och NR samt processen för intern styrning och kontroll, dnr 2010/0345.

²⁴ Hot- och riskanalyserna genomfördes huvudsakligen under hösten 2009. Se vidare kapitel 3.2.2 vilka produkter som omfattades.

2.3.1 Oklart hur allvarliga de allvarliga felen är

I några fall har felen av medierna eller den politiska ledningen uppfattats vara allvarliga, eftersom den berörda statistiken utgör ett underlag för den ekonomiska politiken eller ligger till grund för viktiga beslut. Även SCB har bedömt felen som allvarliga. Av artiklarna i medierna framgår också att det finns en irritation och misstro gentemot SCB:s förmåga att leverera statistik som går att lita på. Denna irritation förefaller dock till viss del handla om *antalet* fel under perioden, inte nödvändigtvis karaktären eller storleken på de enskilda felen.

SCB definierar ett allvarligt fel som ”fel i siffermaterial, i text eller grafik som bedöms ha stor betydelse för kunderna”. Om felet är allvarligt ska det alltid korrigeras.²⁵ Fel har i detta sammanhang dock ingenting att göra med statistikens tillförlitlighet, till exempel osäkerheten i en skattning som kan bero på att beräkningen baseras på ett urval. Enligt vad Statskontoret har noterat har SCB inte i något av de medialt uppmärksammade fallen, och heller inte i svaren till Riksrevisionen, kommenterat eller relaterat felens storlek till den statistiska osäkerhet som finns i det presenterade måttet. Detta torde göra det svårt för mindre statistikvana mottagare av information att avgöra hur allvarligt felet egentligen är.

2.3.2 Felet i konsumentprisindex år 2008

Det fel som har fått störst uppmärksamhet i medierna, men också i Rege- ringskansliet och i SCB:s nämnder och användarråd rör beräkningen av konsumentprisindex under år 2008. Felet, som brukar benämnas ”skofelet” eftersom det rörde skopriserna, uppstod på grund av ett programmeringsfel. Ett decimalkomma som hade hamnat fel fick till följd att inflationen över- skattades i april, maj, juni och juli. Först i augusti upptäckte SCB var felet låg och en korrigering av KPI offentliggjordes i början av september 2008. För juli månad hade SCB beräknat inflationstakten till 4,4 procent, vilken senare korrigerades till 4,1 procent, dvs. med 0,3 procentenheter.

På grundval av den felaktiga uppgiften för juli månad fattade regeringen i början av september beslut om 2009 års prisbasbelopp, vilket styr bland annat nivån på flera ersättningar i socialförsäkringen. Enligt uttalanden av finansministern beräknades felet komma att innebära att staten skulle förlora mellan 600 och 700 miljoner kronor år 2009.²⁶ Spekulationer har också förekommit om att Riksbankens beslut om att höja styrräntan vid denna tidpunkt skulle ha påverkats av den felaktigt beräknade inflationstakten.

²⁵ *Hantering av hur fel i och kring statistiken tillkännages och rapporteras – akut felhantering*, 2009-04-06, dnr 2009/643. Enligt riktlinjer från Rådet för den officiella statistiken är korrigering en nödvändig men oplanerad åtgärd när fel upptäcks i publicerad statistik, till skillnad från revidering som är planerad.

²⁶ Artiklar i *Affärsvärlden* 2008-09-11 och i *Svenska Dagbladet* 2008-09-11. Av det totalt beräknade beloppet var hälften på inkomstsidan och hälften på utgiftssidan.

Statskontoret har dock inte kunnat finna belägg för detta påstående varken i Riksbankens beslutsprotokoll eller vid vårt samtal med tjänstemän i banken.²⁷

Men hur stort var egentligen skofelets påverkan på inflationstakten om man relaterar det till den statistiska osäkerheten (konfidensintervallet) för KPI? Beräkningen av KPI baseras på ett urval av prisuppgifter som samlas in via butiksbesök, telefonintervjuer, enkäter och internetsidor. Det finns således en osäkerhet i skattningen som orsakas av sättet på vilket SCB har valt att dra urvalet och sättet att beräkna inflationstakten. Denna osäkerhet i förhållande till det förmodade ”sanna KPI” anges som ett 95-procentigt konfidensintervall. SCB har i kvalitetsdeklarationen angett detta intervall till $\pm 0,4$ index- eller procentenheter i inflationstakten. Det uppmärksammade skofelets genomslag på inflationstakten var därmed av ungefär samma storlek som den osäkerhet som alltid omgärdar måttet just på grund av att det baseras på ett urval av prisuppgifter.

2.3.3 Fel i annan statistik som betecknats som allvarliga

I sin första lägesrapport, vilken lämnades till regeringen i juni 2010, redovisar SCB att myndigheten sedan våren 2009 har infört en intern rutin för rapportering av fel, bland annat vid publicering. Under första halvåret 2010 har 42 fel i olika statistikprodukter rapporterats. Fyra av dessa fel har av SCB betraktats vara av mer allvarlig karaktär. Det har handlat om att SCB har publicerat felaktig statistik avseende detaljhandelns försäljning, kommunsektorns finansiella sparande, svenskarnas förmögenhet och andelen lån med rörlig ränta.

Detaljhandeln

Den 9 mars 2010 korrigerade SCB uppgifter för detaljhandelns försäljning under januari månad.²⁸ Detaljhandelns utveckling var inte lika stark som SCB först hade redovisat. Försäljningsvolymen, mätt som omsättning i fasta priser, ökade med 3,3 procent jämfört med samma månad året innan. Enligt tidigare publicerade uppgifter var ökningen 5,1 procent. Eftersom detaljhandelsstatistiken ingår i tjänsteproduktionsindex fick även detta index korrigeras. Enligt SCB berodde korrigeringen på att det hade uppstått fel i en beräkning genom att ett dataprogram inte hade uppdaterats korrekt. Felet bedömdes av Konjunkturinstitutet få en mycket liten påverkan på myndighetens prognoser.²⁹

²⁷ Av protokollet framgår att Riksbankens direktion genomgående diskuterade räntebanan och inflationsförväntningarna, dvs. den trendmässiga utvecklingen.

²⁸ Pressmeddelande från SCB och Handelns Utredningsinstitut 2010-03-09.

²⁹ Uttalande av Konjunkturinstitutets chef i Svenska Dagbladet den 11 mars 2010.

Kommunsektorns finansiella sparande

Den 24 mars 2010 korrigerade SCB de uppgifter om kommunsektorns finansiella sparande som hade publicerats i början av månaden.³⁰ SCB hade först redovisat ett överskott i kommunernas finansiella sparande på 2,4 miljarder kronor för år 2009. Den rätta uppgiften skulle vara ett underskott på 2,2 miljarder kronor. I beräkningen av de totala bidragen till kommunerna hade SCB inte gjort avdrag för regleringsavgiften i utjämningsystemet. SCB påpekade att korrigeringen inte påverkade BNP. Konjunkturinstitutet, som var en av de användare som hade upptäckt felet, ansåg att det är särskilt allvarligt när det blir fel i statistik som ligger till grund för den ekonomiska politiken.³¹

Svenskarnas förmögenhet

I mars 2010 uppmärksammades att svenskarnas förmögenhet under år 2006 och 2007 hade överskattats med 500 miljarder kronor. Alla som sålde och köpte fastigheter under perioden hade dubbelräknats, vilket hade resulterat i att taxeringsvärden och marknadsvärden registrerades hos både säljare och köpare. Felet påverkade också statistiken om antalet husägare, där antalet fick skrivas ned för både år 2007 och 2008.³²

Lån med rörlig ränta

I mars 2010 redovisade SCB att andelen bolån med rörlig ränta hos de svenska hushållen var 45 procent. Andelen korrigerades senare till 60 procent. Orsaken till felräkningen var att ett av de bolåneinstitut som lämnar underlag till SCB inte hade kategoriserat tremånadersräntan korrekt. Information om bolån utgör underlag för Riksbanken när den fastställer styrrentan. En ränteförändring får snabbare genomslag ju fler hushåll som har bolån med rörlig ränta.

2.3.4 SCB:s förklaringar till felen

När SCB redogör för felen i pressmeddelanden eller uttalanden i medierna hänvisar myndigheten ofta till beräkningsfel, bearbetningsfel, programmeringsfel eller ”den mänskliga faktorn”. I dessa fall kan felen förklaras av att det insamlade datamaterialet inte har hanterats på ett tillförlitligt sätt av SCB. Vad gäller felet i statistiken om bolån var det dock orsakat av felaktiga uppgifter från en uppgiftslämnare. I detta fall förklaras felet snarare av bristande rutiner hos SCB när det gäller att granska indata. En förklaring som därutöver har lyfts fram av SCB:s ledning³³ är att myndigheten inte har klarat av att överföra kompetens i samband med den generationsväxling som pågår inom myndigheten.

³⁰ Pressmeddelande från SCB 2010-03-24.

³¹ Uttalande av Konjunkturinstitutets chef i Dagens Nyheter den 25 mars 2010.

³² TT-meddelande 2010-03-24.

³³ *Fel hotar förtroendet för SCB*. Intervju för en artikel i Dagens Nyheter 2010-03-25.

Som tidigare nämnts har SCB sedan våren 2009 infört en ny rutin för att fånga upp och dokumentera upptäckta fel. SCB har sedan år 2008 även en policy för hur och när fel i statistiken ska tillkännages i till exempel pressmeddelande eller på webbplatsen. Grundprincipen i policyn är att myndighetens arbete med att hantera fel i statistiken ska präglas av öppenhet.³⁴ De nya rutinerna bedöms av SCB ha kunnat bidra till uppfattningen att antalet fel i statistiken har ökat.

2.3.5 Intressenters syn på felen och felhanteringen

Protokollen från möten i Nämnden för konsumentprisindex, SCB:s insynsråd, vetenskapliga råd samt användarrådet för ekonomisk statistik ger en bild av att SCB har informerat grupperna om de uppmärksammade felen i statistiken, särskilt felet i KPI.

Ledamöterna i insynsrådet har uttryckt att de vill bli informerade i särskild ordning när allvarliga fel inträffar. Även Nämnden för konsumentprisindex har uttryckt liknande önskemål när det gäller fel i KPI. Insynsrådets ledamöter förefaller vara nöjda med de åtgärder som SCB vidtar till följd av felet i KPI. De förefaller också nöjda med SCB arbete för att stärka säkerhetsrutinerna i statistikproduktionen. Rådet har dock påpekat att SCB borde ha vidtagit åtgärderna redan på ett tidigare stadium.³⁵

I flera av grupperna har ledamöterna haft synpunkter på SCB:s policy för att offentliggöra korrigeringar av statistiken. Även om öppenhet förespråkas, menar vissa ledamöter att felets storlek och statistikens användning bör vara avgörande för hur SCB agerar. Flera ledamöter varnar för att i pressmeddelanden göra för stor affär av ett fel i statistik som knappt används eller att gå ut med information om att det är fel i statistiken, utan att samtidigt presentera en ny och korrigerad uppgift.

Konjunkturinstitutet använder främst nationalräkenskaperna. Myndigheten analyserar statistiken på detaljnivå och kan genom egna kontrollberäkningar ibland upptäcka differenser i förhållande till aggregerade data, vilket innebär merarbete för myndigheten att reda ut. Konjunkturinstitutet och SCB har tämligen täta kontakter som främst handlar om att klargöra definitioner och att utreda hur statistiken ska tolkas, mera sällan om felaktiga beräkningar. Företrädare för Konjunkturinstitutet ser en risk med att fel av marginell art ges för stor uppmärksamhet. Det gäller särskilt sådan statistik som är marknadspåverkande och som i onödan kan leda till oro på finansmarknaden.

Riksbanken använder främst nationalräkenskaperna, konsumentprisindex och arbetskraftsundersökningen. För banken har avvikelser eller fel i statis-

³⁴ *Hantering av hur fel i och kring statistiken tillkännages och rapporteras – akut felhantering*, beslutad 2009-04-06, dnr 2009/643 med bilagan *Hantering av hur fel i och kring statistiken tillkännages*, 2008-11-28, dnr 2008/1743.

³⁵ Protokoll från insynsrådets möte 2009-04-24.

tiken av enstaka karaktär inte någon större betydelse. Banken fäster större avseende vid den trendmässiga utvecklingen.

2.4 Kvalitet och kvalitetsarbete

Regeringens mål för SCB:s verksamhet är att producera statistik av god kvalitet som är lättillgänglig för användarna.³⁶ SCB har utifrån sitt uppdrag och det angivna målet satt upp en vision som innebär att myndigheten ska vara i världsklass när det gäller att förädla data och statistisk information anpassad till kundernas och användarnas behov. Visionen är vägledande för SCB:s verksamhetsutveckling och kvalitetsarbete.³⁷

I regeringens uppdrag till både SCB och Statskontoret med anledning av problemen i statistikproduktionen, men också i SCB:s lägesrapporter, används begreppen kvalitet och kvalitetsarbete utan närmare precisering. Statskontoret har därför ansett det angeläget att klargöra vad begreppet kvalitet innebär inom systemet för den officiella statistiken och hur SCB kopplar sitt kvalitetsarbete till de kvalitetskrav som ställs på officiell statistik.

2.4.1 God kvalitet är mer än korrekta beräkningar

SCB:s generaldirektör har i myndighetens egen kundtidning relativt nyligen framhållit att det är en prioriterad uppgift för SCB att säkerställa att beräknings- och granskningsrutiner håller en tillräckligt god standard så att risken för nya fel minimeras. Ett starkt motiv till insatserna är att upprätthålla SCB:s trovärdighet och tilliten till statistiken. I detta sammanhang pekar generaldirektören på att det gäller att komma till rätta med grundorsakerna till att felen kunnat uppstå. Därutöver hänvisar ledningen till det allmänna utvecklings- eller kvalitetsarbete som pågår inom myndigheten och som långsiktigt syftar till att förbättra kvaliteten i statistiken. Något som ledningen särskilt pekar på är att vända trenden mot allt större bortfall i urvalsundersökningarna. För utan tillräckligt bra primärdata går det inte att framställa bra statistik – hur rätt man än räknar, menar SCB:s generaldirektör.³⁸ Statistik av god kvalitet är alltså – med detta synsätt – något mer än korrekta beräkningar.

2.4.2 Synen på kvalitet i officiell statistik är användarorienterad

Inom systemet för den officiella statistiken är synen på kvalitet användarorienterad. Statistikens kvalitet avser de flesta egenskaper som har betydelse för hur väl den tillgodoser användares informationsbehov. Den symbol som

³⁶ Regleringsbrevet för Statistiska centralbyrån för budgetåret 2009 respektive 2010.

³⁷ Se t.ex. SCB:s årsredovisning för år 2009 och SCB:s lägesrapport 2010-06-14.

³⁸ Lundgren, S. i Källa: SCB nr 2 respektive nr 3 år 2010.

bara får användas för officiell statistik kan därmed sägas innebära att statistiken bedöms ha *tillräcklig kvalitet för hur den är avsedd att användas*. Det behöver dock inte betyda att all annan statistik som är baserad på detta data-material har sämre eller otillräcklig kvalitet.³⁹

För att en användare ska kunna bedöma hur statistiken kan användas har regeringen ställt krav på att all officiell statistik ska kvalitetsdeklareras. Det kvalitetsbegrepp som tillämpas för officiell statistik har enligt SCB:s allmänna riktlinjer fem huvudkomponenter, vilka också ska beskrivas i kvalitetsdeklarationen. Komponenterna är innehåll, aktualitet, tillförlitlighet, jämförbarhet och sammanvändbarhet samt tillgänglighet och förståelighet. Med tillförlitlighet avses framför allt osäkerhetskällor och osäkerhetsmått som beror på bland annat urval och svarsbortfall. Osäkerhetsmarginalen i urvalsundersökningar brukar anges som konfidensintervall.⁴⁰

Användarna kan naturligtvis ha olika syn på vilka komponenter som är viktigare än andra. Vissa användare kanske betonar aktualitet mer än tillförlitlighet. De kan vara nöjda med skattningar som är osäkra eller avser stora redovisningsgrupper. Andra användare kanske efterfrågar en finfördelad statistik som det inte är så bråttom med att få eller som det inte är möjligt att ta fram snabbt. Dessa olika krav har sedan länge mötts genom att framställa först preliminär statistik och senare slutlig statistik.

Rådet har beslutat om riktlinjer för vad som är tillräcklig kvalitet för officiell statistik och kriterier hur denna ska bedömas.⁴¹ En bruttochecklista med 20 kriterier omfattar de väsentligaste momenten i en produktionsprocess som förväntas leda till att den framställda statistiken är av tillräcklig kvalitet. Det handlar bland annat om att följa lagar, förordningar och föreskrifter som styr den officiella statistiken, att ha användarkontakter och att ha ett system för planering, genomförande och uppföljning. Rådet menar att det krävs rutiner för kvalitetsarbete vid de statistikansvariga myndigheterna för att kriterierna ska uppfyllas.

Respektive statistikansvarig myndighet bestämmer själv om den vill göra en utfästelse för sin officiella statistik. Utfästelsen innebär att myndigheten arbetar i enlighet med innebörden av tillräcklig kvalitet och uppfyller samtliga tillämpliga kriterier i rådets bruttochecklista. År 2009 hade endast två av de då 25 myndigheterna gjort eller planerat en kvalitetsutfästelse. SCB var inte en av dessa. Däremot sade sig SCB, i likhet med ytterligare 15 myndigheter, arbeta utifrån kriterierna. SCB menar att myndighetens arbete med att införa ett kvalitetsledningssystem enligt European Foundation for

³⁹ Riktlinjer från Rådet för den officiella statistiken 2006:1. *Tillräcklig kvalitet och kriterier för officiell statistik*.

⁴⁰ SCB, Meddelande i samordningsfrågor 2001:1. *Kvalitetsbegrepp och riktlinjer för kvalitetsdeklaration av officiell statistik*.

⁴¹ Riktlinjer från Rådet för den officiella statistiken 2006:1. *Tillräcklig kvalitet och kriterier för officiell statistik*.

Quality Management (EFQM) samt arbetet mot en certifiering enligt ISO 20252 kommer att täcka in kraven enligt tillräcklig kvalitet.⁴²

2.4.3 SCB:s kvalitetsarbete är långsiktigt och komplext

I sina lägesrapporter till regeringen redovisar SCB åtgärder på både kort och lång sikt. De senare handlar om ett generellt och mer djupgående kvalitets- och utvecklingsarbete som kräver tid och resurser att genomföra. Genom en sådan redovisning vill SCB sannolikt också peka på att det för en god produktkvalitet krävs flera och även andra typer av åtgärder än just de som Riksrevisionen har föreslagit.

Det utrymme som SCB ger sitt allmänna kvalitetsarbete i lägesrapporterna kan möjligen också förklaras av att regeringen i regleringsbrevet för både år 2009 och 2010 har uttalat att SCB ska prioritera sitt arbete med att utveckla och införa ett kvalitetsledningssystem samt standardiserade och kvalitets-säkrade processer. I budgetpropositionen för år 2011 trycker regeringen särskilt på att SCB måste fullfölja det kvalitetsarbete som har påbörjats. Samtidigt anser regeringen att det är viktigt att andra frågor som har betydelse för statistikens kvalitet, såsom att exempelvis öka svarsfrekvensen i enkät- och intervjuundersökningar, inte får överskuggas av de brister som tidigare har avslöjats.⁴³ I vilken mån SCB:s mer långsiktiga kvalitetsarbete ska ges samma, högre eller lägre prioritet än kravet på SCB att relativt omgående åtgärda de brister som Riksrevisionen har pekat på kan därmed sägas ha överlåtits åt SCB att tolka.

2.4.4 Nuvarande kvalitetsarbete påbörjades år 2006

Av de underlag som Statskontoret har tagit del av framgår att det allmänna kvalitetsarbete som för närvarande pågår vid SCB påbörjades redan år 2006. Arbetet har bland annat syftat till att förbättra kvaliteten i statistikproduktionen. De större beslutade förändringar som håller på att införas kan sammanfattas i följande punkter:

- Den 1 januari 2006 inrättades två nya avdelningar för datainsamling – en för data från individer och hushåll och en för data från företag och organisationer. All datainsamling som tidigare skötts av ämnesavdelningarna har överförs successivt till de två avdelningarna. Detta arbete pågår fortfarande.
- En ny organisation för processledning trädde ikraft den 1 januari 2008. En processavdelning inrättades varifrån ett processorienterat och standardiserat arbetssätt ska styras och stödjas. Samtidigt placerades nästan

⁴² Rådet för den officiella statistiken. *Sveriges officiella statistik – årlig rapport för 2009*. Statens jordbruksverk gjorde sin kvalitetsutfästelse på sin webbplats år 2009. Socialstyrelsen har beslutat att göra en utfästelse från januari 2010.

⁴³ Prop. 2010/11:1, utgiftsområde 2, Statistik.

all IT- och metodpersonal från ämnesavdelningarna på processavdelningen. Gemensamma (standardiserade) metoder, verktyg och rutiner ska på sikt införas för alla statistikprodukter och alla delar i produktionskedjan.

- I mars 2008 beslutade generaldirektören att SCB ska använda ramverket EFQM som stöd för sin verksamhetsutveckling. Ett sådant kvalitetsledningssystem berör alla processer i myndigheten, dvs. betydligt mer än bara statistikproduktion. Implementeringen av de processer som krävs enligt förordningen om intern styrning och kontroll är tänkt att ingå i detta arbete.
- I mars 2008 beslutade generaldirektören att SCB ska anpassa sina rutiner så att standarden ISO 20252 kan följas. Därefter ska SCB ansöka om certifiering. Standarden berör främst SCB:s statistikproduktion, dvs. den process som syftar till att ge god produktkvalitet.

Av interna underlag från myndigheten framgår att det har funnits hinder på vägen mot målet att arbeta enligt den beslutade inriktningen. Det handlar bland annat om att det i den nya organisationen finns oklarheter om roller och ansvar både när det gäller IT-verksamheten och det processororienterade arbetssättet.⁴⁴ Det har också funnits hinder på vägen mot en ISO-certifiering. Vi återkommer till detta i avsnitt 3.1.

2.4.5 Några intressenters syn på kvalitetsarbetet

Det vetenskapliga rådet behandlade i oktober 2009 SCB:s systematiska förbättringsarbete där EFQM och ISO utgjorde ämnet. Den väg som SCB hade slagit in på för att bedriva ett systematiskt förbättringsarbete var enligt rådet vällovligt. Det ansågs också vara nödvändigt för att SCB ska kunna utföra sitt uppdrag, men också för att kunna vara konkurrenskraftig i uppdragsverksamheten. Rådet lämnade flera rekommendationer till SCB. En sådan rekommendation var att inte försöka införa för många saker samtidigt, utan att först koncentrera sig på processerna. Att förankra ett processororienterat arbetssätt ansågs vara en viktig grundbult för det fortsatta systematiska kvalitetsarbetet. Vikten av att medarbetarna engagerades i övergången betonades särskilt. Standarden ISO 20252 ansågs av rådet vara lämpad för SCB:s uppdrag, eftersom den är processororienterad.⁴⁵

Centrala användare eller intressenter pekar på risken för att SCB på grund av den revisionella kritiken och uppmärksamheten runt felen inriktar sig på att åtgärda fel saker. I användarrådet för ekonomisk statistik har ledamöter uttalat att det finns andra, nog så allvarliga problem än de som rör SCB:s

⁴⁴ *Organisationsuppföljning – en uppföljning av SCB:s omorganisation mot ett processororienterat arbetssätt.* PriceWaterhouseCoopers 2009-12-24.

Översyn av IT-verksamheten. PA Consulting Group 2010-05-04.

⁴⁵ Protokoll från det vetenskapliga rådets möte 2009-10-22.

interna rutiner och processer. Det som särskilt omnämns är omsättningen av personal och farhågor om att urvalsstorlekarna måste dras ned om SCB tvingas lägga ökade resurser på kvalitetssäkring av data.⁴⁶

Företrädare för både Konjunkturinstitutet och Riksbanken pekar på risker med det stora individberoendet i statistikproduktionen. Erfarenhet och analyskompetens uppfattas ha stor betydelse för kvaliteten i nationalräkenskaperna. Rekrytering och kompetensöverföring uppfattas därför vara en strategisk fråga för SCB, inte minst mot bakgrund av att myndigheten har en ogynnsam åldersstruktur där många medarbetare inom kort går i pension. Konjunkturinstitutet pekar också på att kvalitetssäkringsåtgärder med anledning av de uppmärksammade felen och den revisionella kritiken mot IT-miljön kan komma att innebära att SCB lägger för stort fokus på att rätta till akuta brister på bekostnad av långsiktiga kvalitetsfrågor.

⁴⁶ Protokoll från möte i användarrådet för ekonomisk statistik 2010-05-20.

3 SCB:s pågående kvalitetsarbete

I detta kapitel beskriver Statskontoret SCB:s allmänna kvalitetsarbete och särskilda åtgärder med anledning av Riksrevisionens kritik avseende IT-miljön i statistikproduktionen och implementeringen av förordningen om intern styrning och kontroll. Statskontorets granskning av SCB:s pågående kvalitetsarbete tar utgångspunkt i myndighetens lägesrapporter till regeringen.⁴⁷ SCB har i dessa lägesrapporter presenterat sammanlagt 19 aktiviteter. Dessa aktiviteter behandlar problemområden av olika karaktär och med varierande tidsperspektiv.

Innehållet i kapitlet följer i stora drag samma struktur och samma numrering på aktiviteterna som SCB använder i sina lägesrapporter. I vissa fall ger vi en bakgrund till aktiviteterna för att underlätta förståelsen. De iakttagelser som Statskontoret har gjort bör betraktas som avstämningar av pågående aktiviteter. Statskontoret avser att analysera kvalitetsarbetet först i slutrapporten.

3.1 Allmänt kvalitetsarbete

I lägesrapporterna från juni och september 2010 redovisar SCB tre aktiviteter som avser allmänt utvecklingsarbete för kvalitetssäkring och kvalitetskontroll av statistikproduktionen.

Tabell 3.1 SCB:s aktiviteter rörande kvalitetssäkring och kvalitetskontroll

Nr	Aktivitet	Planerat avslut
1	Certifiering enligt ISO 20252 i enlighet med tidplanen	September 2011
2	Åtgärdsarbete på produkterna	December 2010
3a	Test av organisation och rutiner för kvalitetsrevisioner	September 2010
3b	Införa en fungerande organisation för kvalitetsrevisioner (tillfogad aktivitet under hösten 2010)	Mars 2011

3.1.1 Kvalitetsledningssystem och ISO-certifiering

SCB:s kvalitetsarbete präglades under många år av en relativt snäv syn på kvalitet som till exempel noggrannhet i skattningar. Kvalitetsbegreppet har efterhand vidgats, bland annat som en följd av statistikreformer och ökad konkurrens från andra aktörer samt ökade krav på att möta användarnas och kundernas önskemål. I samband med att SCB under 1990-talet fick minskade anslag blev det än mer angeläget för myndigheten att arbeta med förändrings- och förbättringsarbete på ett systematiskt sätt.⁴⁸

⁴⁷ SCB 2010-06-14 *Kvalitetsarbetet på SCB – lägesrapport 15 juni 2010* samt SCB 2010-09-30 *Kvalitetsarbetet på SCB – lägesrapport 30 september 2010*.

⁴⁸ SCB 2007-12-10 *Slutrapport – Val av kvalitetsledningssystem*.

År 2001 antog alla statistikbyråer inom det europeiska statistiska systemet ett flertal rekommendationer för kvalitetsarbete. En av dessa rekommendationer var att byråerna ska använda European Foundation for Quality Management (EFQM) som ramverk för kvalitetsarbetet. I mars 2008 beslutade den dåvarande generaldirektören att SCB ska använda ramverket EFQM som stöd för sin verksamhetsutveckling, dvs. för att beskriva och utveckla sitt ledningssystem.⁴⁹ SCB bedömde att det skulle bli lättare att bli ISO-certifierad om myndigheten arbetar efter EFQM:s kriterier. Ett lyckat införande av ett kvalitetsledningssystem bedömdes få positiva effekter för såväl myndighetens kunder som för SCB:s interna arbete. Den omedelbara effekten förväntades vara att SCB:s produkter och tjänster skulle innehålla färre fel. Därigenom skulle mindre tid behöva användas för rättning och granskning. Detta skulle frigöra resurser för mer analysarbete, något som efterfrågades av såväl användarna av SCB:s statistik som av SCB:s personal.⁵⁰

ISO-certifiering

Samtidigt som SCB beslutade att använda ramverket EFQM för sitt kvalitetsarbete, beslutades också att SCB ska anpassa berörda rutiner så att ISO 20252 kan följas. ISO 20252 är en branschstandard för marknads-, opinions- och samhällsundersökningar. Standarden berör främst SCB:s statistikproduktionsprocess, dvs. den process som syftar till att ge god produktkvalitet. Den berör därmed en avgränsad del av SCB:s verksamhet.

Ett motiv till SCB:s strävan efter en certifiering är att myndigheten vill hävda sig i konkurrensen med privata företag inom opinions- och samhällsundersökningar. Enligt SCB efterfrågar kunderna någon form av kvalitetsstämpel på statistikprodukterna och en beskrivning av myndighetens kvalitetssäkringssystem. ISO-arbetet påbörjades i mars 2008 och syftar till att stärka säkerhetsrutinerna i myndighetens statistikproduktion. SCB har som utgångspunkt att certifieringen ska omfatta alla statistikprodukter, oavsett hur de finansieras.

I det hittillsvarande arbetet mot en ISO-certifiering har vissa brister synliggjorts, bland annat vad gäller kvalitetskontroll i datainsamlingen, säkerhet, sekretess och dokumentation samt kompetens. Arbetet har dragit ut på tiden, vilket illustreras av att certifieringen enligt den ursprungliga planen bedömdes kunna ske under det första kvartalet 2010.⁵¹ Bland förklaringarna till förseningen nämns att det fanns en stor variation mellan olika medverkande personer avseende angreppssätt och prioriteringar, men också att det saknades vana i organisationen att lösa stora gemensamma problem. Därutöver har det funnits ett motstånd mot certifieringen i vissa delar av organisationen. Trots att projektet har varit prioriterat av verksamheten har personal-

⁴⁹ GD-beslut om EFQM och ISO 20252, 2008-03-10, dnr 2008/479.

⁵⁰ SCB 2007-12-10 *Slutrapport – Val av kvalitetsledningssystem*.

⁵¹ SCB 2008-11-28 *Säkerhetsrutiner i statistikproduktionen*, bilaga 2, dnr 2008/1743.

resurserna inte varit tillräckliga för de utvecklingsinsatser som är nödvändiga för att klara standardens krav.⁵²

3.1.2 Aktiviteter gällande ISO-arbetet

I lägesrapporterna till regeringen redovisar SCB tre aktiviteter som berör ISO-arbetet och de krav som ska uppfyllas innan en certifiering kan bli aktuell.

Den första aktiviteten (aktivitet 1 i tabell 3.1) avser att en certifiering enligt ISO 20252 ska vara klar det tredje kvartalet år 2011. Det generella utvecklingsarbetet, vilket omfattar att upprätta fem utbildnings- och implementeringsmoduler, är enligt lägesrapporten i september 2010 något försenat. Fyra av dessa moduler (medlyssning, kodningskontroll, röjandekontroll och mättekniska förtest) har fördröjts av tekniska, personella eller finansiella skäl.⁵³ SCB anger dock att det finns alternativa lösningar på dessa problem och gör bedömningen att en ansökan om certifiering ändå ska kunna göras enligt plan.

Den andra aktiviteten (aktivitet 2 i tabell 3.1) avser åtgärder som krävs för att varje enskild statistikprodukt ska uppfylla ISO-kraven.⁵⁴ Detta arbete ska vara färdigt under december 2010. Fram till och med september 2010 bedöms 115 av 213 produkter (54 procent) klara ISO-kraven enligt den självvärdering som produktansvariga har gjort med stöd av enhetschefer och så kallade kvalitetscoacher. För de resterande 98 produkterna bedömer SCB att kvarvarande brister ska vara åtgärdade i tid för certifieringen.⁵⁵

Den tredje aktiviteten (aktivitet 3a i tabell 3.1) avser de krav som ISO 20252 ställer på att interna kvalitetsrevisioner ska genomföras för att säkerställa att standarden tillämpas. Särskilt utbildade så kallade kvalitetsrevisorer ska löpande kontrollera och försäkra att kvalitetskraven enligt ISO upprätthålls. SCB:s ambition är att alla medarbetare varje år ska beröras av en kvalitetsrevision. Därigenom ska kvalitetsarbetet bli en naturlig del i medarbetarnas vardag.

Sex av SCB:s produkter valdes i september 2010 ut för att ingå i ett pilotprojekt för kvalitetsrevision. Syftet var att testa rutiner och upplägg för att framöver granska den självvärdering som produktansvariga enheter och ämnesavdelningar ska svara för. Resultatet ska utvärderas och en rapport ska enligt plan presenteras för SCB:s generaldirektör i slutet av oktober

⁵² SCB 2010-02-05 *ISO 20252 fas 2, implementering – Rapport från ISO-projektet om genomfört arbete under perioden december 2008 – december 2009.*

⁵³ SCB 2010-09-28 *Uppföljning av ISO-åtgärdsarbetet i augusti 2010.*

⁵⁴ Detta inkluderar bl.a. krav på spårbarhet, transparens och versionsidentifikation i statistikprodukterna.

⁵⁵ 56 av dessa 98 produkter ska vara klara till årsskiftet. De återstående 42 produkterna tillhör inte den löpande statistikproduktionen utan är av typen uppdragsprodukter som återkommer vid enstaka tillfällen varje år. De kan därför inte åtgärdas förrän år 2011.

2010. Utvärderingen kommer att användas som underlag för att bygga upp en organisation för kvalitetsrevision där kvalitetsrevisorer ska utses, utbildas och ett revisionsprogram tas fram. Sedan lägesrapporten i juni 2010 har SCB i septemberrapporten även tidssatt införandet av en organisation för kvalitetsrevisioner (aktivitet 3b i tabell 3.1). En sådan organisation beräknas vara på plats den 1 mars 2011.

SCB har även utvecklat en kvalitetsmanual som beskriver systemet för kvalitetssäkring och kvalitetskontroll av statistikproduktionen. Det är ett övergripande dokument ämnat särskilt för nya chefer samt externa intressenter, exempelvis revisorer. Den har varit på remiss i ledningsgruppen och kommer att fastställas under hösten 2010.

3.1.3 Processororienterat arbetssätt

Sedan många år har flertalet statistikprodukter tagits fram i egna produktionssystem. Detta har medfört en stor variation mellan produkterna vad gäller såväl tekniska lösningar som arbetssätt. För att ensa i denna flora har SCB sedan september 2008 strävat efter en processbaserad syn på statistikproduktionen, där syftet är att uppnå gemensamma lösningar i form av verktyg, metoder, mallar och checklistor. Alla produkter ska omfattas av processerna. SCB:s förhoppning är att antalet produktionssystem därigenom kommer att minska. När det blir färre system att förvalta skapas bättre förutsättningar för överblick och kontroll, samtidigt som kostnaderna sannolikt kan minska.

Statistikproduktionsprocessen innehåller åtta processteg med underliggande delprocesser. Nedan presenteras en översikt av hela processen.

1. *Fastställa behov.* Kundernas och användarnas behov måste identifieras. I de fall SCB har ett officiellt statistikansvar för produkten är kraven omfattande för att väga samman olika användarintressen. Därutöver måste hänsyn tas till regler och rekommendationer från internationella organ.
2. *Designa och planera.* Tillvägagångssätt, metoder, verktyg och fördelning av resurser måste planeras. Ram- och urvalsförfarande samt val av insamlingsmetod och kontaktstrategi ingår.
3. *Skapa och testa.* Mätinstrument, metoder, verktyg och produktionsflöde måste finnas på plats och fungera. Testerna kan påvisa brister och förbättringsmöjligheter. De kan också bidra till tidsvinster och kostnadsreduceringar om fel hittas före produktionssättning. Testerna ska dokumenteras enligt en mall som underlättar jämförelser och uppföljningar.
4. *Samla in.* Syftet med denna process är att beskriva hur det praktiska arbetet ska utföras för varje produkt, till exempel urvalsdragning, tekniska lösningar för insamling av data, förberedelser av tryckning och utskick samt överföring av data. Insamling av data ska ske med hög

kvalitet och till så låg kostnad som möjligt för SCB och uppgiftslämnarna.

5. *Bearbeta.* De mikrodata som samlas in ska förädlas till statistisk information. Processen beskriver vilka arbetsätt och metoder som ska användas för att beakta olika statistikberoenden.
6. *Analysera.* Den förädlade produkten är aggregerad till makrodata som ska redovisas i tabeller. Tolkning av resultat ingår i denna process.
7. *Redovisa och kommentera.* Slutprodukterna ska publiceras i olika medier, publikationer eller levereras till kund.
8. *Utvärdera och återkoppla.* Denna process avser sammanställning och återkoppling av erfarenheterna från undersökningen, till exempel bortfallets storlek, synpunkter från kunder och uppgiftslämnare. Kostnader och tidsåtgång ska beaktas. Fel i statistik ska rättas enligt särskild rutin och åtgärder ska vidtas för att säkra hela processen framöver.

Övergången till ett processinriktat arbetsätt innebär enligt företrädare för processavdelningen ett kulturskifte på SCB. Detta tar tid att genomföra eftersom det nya arbetsättet behöver förankras hos medarbetarna så att de gradvis övergår till nya arbetsätt, verktyg och metoder. Enligt Processavdelningens bedömning kommer det sannolikt ta ytterligare några år innan SCB har infört och börjat tillämpa det processororienterade arbetsättet fullt ut.

Det processororienterade arbetsättet har inte *direkt* bäring på Riksrevisionens kritik och tillhör heller inte någon av de aktiviteter som SCB rapporterar till regeringen. Enligt SCB är det processororienterade arbetsättet en viktig del i myndighetens strävan att standardisera och förbättra rutinerna i statistikproduktionen. Denna syn delas också av SCB:s vetenskapliga råd, vilket har framgått av avsnitt 2.4.5.

3.2 Intern styrning och kontroll

SCB påbörjade sitt arbete med att införa förordningen om intern styrning och kontroll i december 2009. I de lägesrapporter som SCB har lämnat till Finansdepartementet redovisar myndigheten totalt sex aktiviteter med koppling till förordningen om intern styrning och kontroll.

Tabell 3.2 SCB:s aktiviteter rörande förordningen om intern styrning och kontroll

Nr	Aktivitet	Planerat avslut
4	Översyn av SCB:s processer för planering, uppföljning, årsredovisning och arbetsordning	Mars 2011 (reviderat)
5	Ny struktur för verksamhetsplanen 2011	September 2010
6	Implementering av FISK i SCB:s centrala verksamhetsmål	December 2010
7	Implementering av FISK i obligatoriska verksamhets- och handlingsplaner på lägre nivåer	December 2011 (reviderat)
8	Riskanalys för 17 prioriterade produkter alternativt processer/funktioner	December 2010
9	Uppföljning av genomförandet av beslutade åtgärder till följd av riskanalyserna	Löpande arbete

3.2.1 Implementering av förordningen om intern styrning och kontroll

I juni 2010 fastställde SCB:s generaldirektör ramarna för den fortsatta implementeringen av förordningen om intern styrning och kontroll.⁵⁶ Tre områden ska prioriteras under år 2010:

- Process för dokumenthantering.
- Medvetenhet bland medarbetare om arbetet med intern styrning och kontroll.
- Ledningen analyserar risker på ett strukturerat sätt.

I de samtal som Statskontoret har fört med SCB angående intern styrning och kontroll framhåller man att införandet av förordningen bidrar till att myndigheten får en bättre sammanhållen struktur och att den leder till proaktivitet. Detta avser inte bara statistikproduktionen och IT-styrningen, utan all verksamhet på myndigheten. Ekonomistyrningsverkets handledning är vägledande i SCB:s arbete med införandet av förordningen. SCB har även tagit intryck av några andra myndigheter som har kommit längre i arbetet med förordningen.

SCB pekar i våra samtal på att det finns en farhåga bland vissa chefer att den nya förordningen medför en ökad arbetsbelastning. Eftersom syftet snarare är att underlätta arbetet med att skapa bättre ordning och reda uppfattas det som angeläget att snarast ändra detta tankesätt. Av den anledningen arbetar SCB under hösten 2010 med att ta fram en kommunikationsplan för hur man ska nå fram till medarbetare och chefer. SCB betonar vikten av att medarbetarna blir medvetna om och ser fördelarna med de krav som förordningen ställer. SCB menar att förordningen ger en ram för chefer och medarbetare att strukturera och systematisera arbetet.

⁵⁶ GD-beslut angående riktlinjer för intern styrning och kontroll, 2010-06-07, dnr 2010/949.

SCB har under år 2010 påbörjat en översyn av myndighetens processer för planering och uppföljning så att dessa i högre grad ska uppfylla förordningens krav (aktivitet 4 i tabell 3.2). I detta sammanhang ska även arbetsordningen och verksamhetsplanen ses över. Översynen av arbetsordningen beskrivs som omfattande. Den har senarelagts och beräknas vara färdig i mars 2011. Vidare anger SCB att myndighetens arbete med att uppfylla kraven i förordningen kommer att tillgodoses i årsredovisningen avseende år 2010 och budgetunderlaget för perioden 2012–2014.

Ett verksamhetsmål i 2010 års verksamhetsplan var att etablera en så kallad förvaltningsmodell för alla produkter.⁵⁷ Företrädare för SCB är medvetna om att målformuleringen är vag och att sådana ska undvikas framöver. Istället ska verksamhetsmålen vara mer inriktade på prestationer. SCB har utarbetat och fastställt en ny struktur för verksamhetsplanen inför år 2011 (aktivitet 5 i tabell 3.2). Den ska utgöra underlag för att fastställa mål för verksamheten på central nivå på såväl kort som lång sikt (aktivitet 6 i tabell 3.2). Enligt lägesrapporten från juni 2010 skulle även verksamhets- och handlingsplaner på enhetsnivå vara klara till år 2011, men målsättningen är enligt septemberrapporten att dessa ska vara klara först till år 2012 (aktivitet 7 i tabell 3.2). Senareläggningen beror enligt SCB på att man prioriterar införandet av förvaltningsmodellen. I Statskontorets samtal med SCB framkommer att myndigheten är mån om att avdelningarna och enheterna ges tid att själva formulera mål för respektive verksamhet. SCB upplever att förvaltningsmodellen fungerar ”bottom-up”, till skillnad från förordningen om intern styrning och kontroll som mera är av karaktären ”top-down”. Av det skälet anser SCB att det kan vara lämpligt att prioritera förvaltningsmodellen för att implementera ett mer standardiserat sätt att arbeta på.

Statskontoret har ännu inte tagit del av styrdokumentet för 2011. Verksamhetsplanen för 2011 är ännu inte fastlagd och den nya arbetsordningen kommer inte att färdigställas förrän efter Statskontorets arbete har slutförts.

3.2.2 Genomförandet av riskanalyser

Enligt förordningen om intern styrning och kontroll ska myndigheter genomföra riskanalyser i syfte att identifiera, värdera och hantera risker i verksamheten. SCB använder en metod för riskanalys som utgår från ISO 27005, vilket är en standard som utgår från perspektivet informations-säkerhet. Metoden har anpassats till SCB:s verksamhet och ska användas vid alla kategorier av riskanalyser. En utgångspunkt för riskanalyserna är att de ska genomföras i form av workshops under ledning av en analysledare. Bland deltagarna ska produktansvarig för respektive analysobjekt ingå.⁵⁸

⁵⁷ Statistiska centralbyråns Verksamhetsplan, 2010-01-18.

⁵⁸ GD-beslut angående metod för riskanalys inom SCB, 2010-06-14.

SCB genomförde under år 2009 tio riskanalyser för myndighetens 12 mest samhällsviktiga produkter.⁵⁹ Myndigheten identifierade i samband med dessa ett antal återkommande och för SCB övergripande risker. Dessa risker innebär bland annat att det finns:

- *nyckelpersonberoenden* för samtliga produkter
- *dokumentationsbrister* i form av dåliga uppdateringar eller total avsaknad av dokumentation
- *osäkerheter kring behörighetshantering*, framförallt med avseende på alltför generös tilldelning
- *brister i loggning*, till exempel att det saknas medvetenhet om vilka möjligheter som finns för att spåra förändringar
- *brister i medarbetarnas säkerhetsmedvetande*, såtillvida att det varierar kraftigt beroende på produkt och person.

I SCB:s genomförda riskanalyser från år 2009 finns också förslag på åtgärder för att hantera riskerna. Som exempel kan nämnas att SCB ska försöka undvika nyckelpersonberoenden genom att prioritera dokumentationsarbetet, arbetsbeskrivningarna och kompetensöverföring samt att myndigheten behöver arbeta mer med personalrotation. En av aktiviteterna i SCB:s lägesrapporter är att följa upp att de beslutade åtgärderna genomförs (aktivitet 9 i tabell 3.2). Enligt SCB:s lägesrapport löper arbetet enligt plan.

SCB har under år 2010 beslutat att genomföra riskanalyser på ytterligare 17 samhällsviktiga och verksamhetskritiska produkter eller funktioner, vilket också utgör en av aktiviteterna i lägesrapporten (aktivitet 8 i tabell 3.2). Fram till och med september 2010 har åtta av dessa genomförts. De återstående ska genomföras under det fjärde kvartalet innevarande år. Även detta arbete bedöms av SCB gå enligt plan. Statskontoret har ännu inte tagit del av någon av de hittills under år 2010 genomförda riskanalyserna. Vi avser dock att återkomma i denna fråga i slutrapporten då samtliga 17 riskanalyser ska vara klara.

3.3 IT-miljön i statistikproduktionen

I lägesrapporterna redovisar SCB tio olika aktiviteter som rör styrning och kontroll av statistikproduktionens IT-miljö. IT-kontrollerna, men också behörighetsrevisionen, är aktiviteter som berör SCB:s samtliga statistikprodukter. Riksrevisionens granskning avsåg främst konsumentprisindex

⁵⁹ De hot- och riskanalyser som genomfördes, huvudsakligen under hösten 2009, omfattade registret över totalbefolkningen, nationalräkenskaperna, kvartals- och årsberäkningar, registret över inkomster och taxeringar, företagsdatabasen, betalningsbalansen, prisindex i producent- och importled, konsumentprisindex, Riksbankens finansmarknadsstatistik, faktorprisindex för byggnader, entreprenadindex samt arbetskraftsundersökningen.

och nationalräkenskaperna. Därför redovisar SCB särskilt de åtgärder som rör dessa produkter.

Tabell 3.3 SCB:s aktiviteter avseende styrning och kontroll av statistikproduktionens IT-miljö

Nr	Aktivitet	Planerat avslut
	<i>Konsumentprisindex</i>	
10	Implementering i enlighet med handlingsplanen	December 2010
	<i>Nationalräkenskaperna</i>	
11	Implementering av de mest prioriterade delarna i handlingsplanen	December 2010
12	Förstudie framtida IT-system för NR-beräkningarna	December 2010
	<i>IT-kontroller</i>	
13	Implementering av förvaltningsmodellen för SCB:s 12 mest samhällsviktiga produkter	December 2010
14	Implementering av checklisten för IT-kontrollrutiner för SCB:s 12 mest samhällsviktiga produkter	December 2010
15	Plan för implementering av förvaltningsmodellen och checklisten för IT-kontrollrutiner för resterande produkter och processer	September 2010
	<i>Behörighetsrevision</i>	
16	Genomgång av regler och rutiner för behörighetsstyrning	December 2010
17	Rensning bland behörigheter på samtliga avdelningar	December 2010
18	Revidering av SCB LIS	December 2011 (reviderat)
19	Implementering av åtgärdsplanen för en enhetlig IT-organisation	Ej tidsatt, startade hösten 2010

3.3.1 Konsumentprisindex

Konsumentprisindex (KPI) är en av de 12 statistikprodukter som SCB betecknar som mest samhällsviktiga. Till huvudanvändarna av KPI hör bland andra Finansdepartementet, Socialdepartementet, Skatteverket och Riksbanken. KPI ska mäta den genomsnittliga utvecklingen av priserna för hela den privata inhemska konsumtionen. Beräkningar presenteras varje månad. Statistiken baseras på ett urval prisuppgifter⁶⁰ som samlas in via butiksbesök, telefonintervjuer, enkäter och internetsidor.⁶¹

Riksrevisionens granskning

Riksrevisionens granskning av IT-miljön för KPI innefattade IT-kontrollerna i statistikproduktionen samt det utvecklingsprojekt som syftade till att ta fram det nya IT-systemet för KPI som kallas PI-09. Som tidigare nämnts i kapitel 2 noterade Riksrevisionen i sin granskning av IT-miljön för kalkylarken brister för nästintill samtliga de IT-kontroller som ansågs vara viktiga för en säker och tillförlitlig IT-miljö för statistikproduktion. De brister som Riksrevisionen noterade som allvarliga avsåg bland annat att:

⁶⁰ Totalt används cirka 40 000 prisuppgifter i de månadsvisa beräkningarna.

⁶¹ SCB 2010-02-17 *Beskrivning av statistiken, Konsumentprisindex, Nettoprisindex, Harmoniserat index för konsumentpriser – 2010.*

- Det saknades dokumentation som beskriver beräkningarna och kalkylernas uppbyggnad liksom att användarinstruktioner saknades i många fall.
- Det saknades tillfredställande skydd mot oavsiktlig förändring för merparten av kalkylarken.
- Fungerande rutiner för ändringar inklusive dokumentation, versionshantering och godkännande före driftsättning saknades i stort.
- En tillämpad utvecklingsmetod med tydliga beslutspunkter och dokumentation saknades.

Även i det utvecklingsprojekt som tog fram det nya systemet för beräkning av KPI, PI-09, har Riksrevisionen noterat ett flertal brister. Anmärkningarna avser att styrningen av projektet var bristfällig, tydliga mål saknades, projektet hade inte tillämpat den fastställda projektmetodiken och en implementeringsplan för det nya systemet saknades. Riksrevisionen har därutöver noterat att testning inte har utförts i den utsträckning projektgruppen hade önskat. I IT-miljön för produktionssystemet PI-09 har Riksrevisionen bedömt att det fanns allvarliga brister dels avseende dokumentationen av uppbyggnad och beräkningar, dels avseende fungerande rutiner för ändringar.

SCB:s bedömning av orsakerna till felen

En arbetsgrupp tillsattes vid prisenheten i mars 2009 mot bakgrund av de fel som hade upptäckts i prisstatistiken under hösten 2008 och början av år 2009. Denna arbetsgrupp skulle göra en översyn och inrätta ett system för kvalitetssäkring och kontroll på prisenheten. I november presenterade arbetsgruppen en rapport⁶² i vilken gruppen gjorde en bedömning av orsakerna till de fel som uppkommit i prisstatistiken, identifierade olika risker och presenterade en handlingsplan. Arbetsgruppen bedömde att felen generellt hade orsakats av bristfälliga kontroller. Ändringar hade kunnat göras i program och kalkyler utan att ändringarna hade testats eller kontrollerats ordentligt. Förändringar hade också kunnat genomföras, utan att detta har framgått för andra än den som hade gjort förändringen.

De risker som arbetsgruppen har identifierat hänför sig till hur arbetet har organiserats, det befintliga produktionssystemet och risker förknippade med övergången till det nya produktionssystemet PI-09. Riskerna är, enligt Statskontorets bedömning, i många fall samstämmiga med de brister som har påpekats i Riksrevisionens granskning. De gäller bristande dokumentation av arbetsrutiner och kvalitetssäkring, manuella beräkningar i produktionen och bristfällig kontroll av dessa. Arbetsgruppen har dock inte bara koncentrerat sig på risker i IT-systemen, utan också identifierat risker kopplade till personalsituationen på enheten.

⁶² Rapport från arbetsgruppen för översyn av kvalitetssäkringssystem och kvalitetskontroll vid ES/PR 2009-11-30.

SCB:s pågående arbete

I SCB:s lägesrapporter finns en aktivitet som direkt kan hänföras till konsumentprisindex. Detta är implementering i enlighet med handlingsplanen.

I det svar som SCB lämnade med anledning av Riksrevisionens kritik skriver SCB att en del av de brister som Riksrevisionen påpekat redan har åtgärdats och att övriga brister har tagits om hand i den handlingsplan som arbetsgruppen har tagit fram.⁶³ Arbetet med att genomföra handlingsplanen pågår, enligt SCB:s redovisning, under perioden mars – december 2010. I lägesrapporten i september skriver dock SCB att vissa av aktiviteterna i handlingsplanen har försenats något, men att man ändå bedömer att alla aktiviteter kommer att vara genomförda till årsskiftet. Enligt representanter för prisenheten kommer den kritik som Riksrevisionen har framfört att vara åtgärdad när handlingsplanen har genomförts och produktionen har överförs till systemet PI-09.

Sedan Riksrevisionens granskning genomfördes har produktionen av KPI överförs från kalkylark till det nya produktionssystemet PI-09. Riksrevisionen påpekade brister i utvecklingen av detta system, men också brister i själva systemet. SCB skriver dock i lägesrapporten i juni 2010 att de påpekade bristerna i ändringshanteringen delvis har åtgärdats, att bristerna som påpekats avseende övergripande systemdokumentation håller på att åtgärdas samt att användarhandledningar numera finns tillgängliga. Enligt Statskontorets avstämning med representanter för prisenheten vid SCB är ändringshantering nu införd i PI-09 och dokumentationer av beräkningarna finns framtagna. Dokumentationen av produktionssystemet har försenats, men bedöms ändå vara klart innan årsskiftet.

Enligt SCB:s lägesrapport kommer myndigheten att åtgärda de problem som Riksrevisionen har påpekat avseende test och utveckling av PI-09 i samband med vidareutvecklingen av produktionssystemet. Enligt företrädare för prisenheten kommer det att ske en uppföljning av att beslutade styrdokument för test och utveckling följs.

Trots övergången till PI-09 kvarstår vissa excelberäkningar. I juni 2010 kvarstod enligt SCB:s lägesrapport 60 excelberäkningar. I september 2010 kvarstod 36 av de ursprungliga 81 excelark och arbete pågick med att ersätta ytterligare 21 ark. Enligt en avstämning med företrädare för enheten är dock vissa av excelberäkningarna alltför komplicerade för att lägga in i PI-09. Därför kommer dessa att kvarstå i Excel även efter införandet av PI-09. En genomgång ska dock göras för att undersöka om de går att standardisera.

Det arbete som enligt lägesrapporterna pågår utöver detta avser systemet för kvalitetssäkring och kvalitetskontroll. SCB arbetar med att ta fram ett system med webbaserade arbetsytor som innehåller dokumentation kring

⁶³ SCB 2010-04-29, dnr 2010/0345.

arbetsmoment, ansvar och kontroller. Arbetsmoment som ska dokumenteras var i juni 2010 kartlagda och arbetsbeskrivningarna påbörjade. Av totalt 350 dokumentationer fanns det utkast till 200 enligt SCB:s lägesrapport i september. Enligt uppgifter i rapporten har medarbetarna också börjat använda arbetsytorna.

I handlingsplanen ingår också att utveckla en rutin för löpande kontroll av att riktlinjer följs. Detta arbete hade dock inte påbörjats i juni 2010 och i lägesrapporten i september nämns inte detta. Enligt representanter för pris-enheten ska det vid årsskiftet finnas en plan för intern revision av kvalitetsarbetet. I denna ska det framgå hur revisioner ska gå till, när de ska genomföras och vem som är ansvarig.

3.3.2 Nationalräkenskaperna

Nationalräkenskaperna (NR) sammanfattar och beskriver Sveriges ekonomiska aktiviteter och utveckling i form av ett kontosystem. Beskrivningen omfattar produktionen av varor och tjänster och dess användning liksom inkomstbildning, omfördelning, inkomstanvändning, kapitalbildning samt transaktioner med utlandet. Den aktuella utvecklingen beskrivs genom kvartalsvisa uppgifter om främst produktion och användning. De årsvisa nationalräkenskaperna är mer fullständiga och detaljerade.⁶⁴

NR används som underlag för analys av Sveriges ekonomi på kort och lång sikt. Finansdepartementet använder NR som underlag för statsbudgeten och för långtidsutredningarna. NR används också av bland andra Konjunkturinstitutet och Riksbanken för löpande konjunkturanalyser och prognoser. Sveriges medlemsavgift till EU, bidragen till internationella organisationer som FN och OECD och nivån på Sveriges u-landsbistånd beräknas med NR som underlag.⁶⁵

Riksrevisionens granskning

Riksrevisionens granskning av nationalräkenskaperna innefattade IT-miljön för de databaser och kalkylark som används vid beräkningarna samt en särskild granskning av det avslutade projektet Navet. Detta projekt pågick vid NR-avdelningen under perioden år 2007 till 2009 och skulle skapa en effektivare och säkrare IT-miljö för NR-beräkningarna. Bakgrunden var de processanalyser som gjordes för NR år 2006 och i vilka SCB identifierade problem med ineffektiva, manuella rutiner med omfattande användning av kalkylark. Projektet hade hög prioritet och inom ramen för projektet tog man fram flera versioner av IT-stöd för delar av NR:s verksamhet. Projektet prioriterades dock ned år 2008 av den nya ledningen för NR, eftersom det inte ansågs tillräckligt flexibelt och transparent för alla delar av national-

⁶⁴ SCB 2010-08-25 *Beskrivning av statistiken – Nationalräkenskaper enligt ENS 95, kvartalsvis 2010.*

⁶⁵ Ibid.

räkenskaperna.⁶⁶ Enligt Riksrevisionen var en ytterligare anledning till nedprioriteringen att statistikerna själva ville kunna ändra i modellerna, utan att behöva kommunicera med IT-personal. Hösten 2009 användes endast en begränsad version av Navet för en del av NR-beräkningarna. De problem som identifierades i processanalyserna år 2006 kvarstår därmed till stor del enligt Riksrevisionens bedömning.

I granskningen av IT-miljön för databaserna och kalkylarken för nationalräkenskaperna bedömde Riksrevisionen att det fanns allvarliga brister för båda avseende bland annat:

- Fungerande rutiner för ändringar inklusive dokumentation, versionshantering och godkännande före driftsättning saknades i stort.
- En tillämpad utvecklingsmetod med tydliga beslutspunkter och dokumentation saknades.

Allvarliga brister bedömdes därutöver finnas avseende skydd av data och program mot oavsiktlig förändring i kalkylarken. Inga väsentliga brister noterades för databaserna på denna punkt.

SCB:s bedömning av orsaker till felen och riskerna

I lägesrapporten i juni 2010 skriver SCB att en arbetsgrupp har tillsatts för att göra en översyn och uppgradering av systemet för kvalitetssäkring och kontroll. Den första etappen av detta arbete innebär att göra en lägesbeskrivning av situationen på nationalräkenskaperna och att ta fram en handlingsplan. Den andra etappen innebär att de mest prioriterade delarna av denna handlingsplan genomförs.

I den delrapport som arbetsgruppen presenterade i juni framgår att gruppen bedömer att de faktorer som ligger bakom de uppkomna felen i NR är en IT-miljö i Excel, frekvent byte av beräkningsansvariga, bristande produktionsdokumentation med relevanta checklistor samt felaktigheter i indata.⁶⁷ Arbetsgruppen har också behandlat resultatet av de riskanalyser som genomfördes på NR i november 2009. Många av de risker som identifierades i riskanalyserna stämmer enligt arbetsgruppen väl överens med de risker som Riksrevisionen noterat. Det handlar om hanteringen av behörigheter, rutiner för ändringar och uppdateringar och bristande dokumentation bland annat. En stor risk som har identifierats utöver detta är stora nyckelpersonberoenden både inom IT och på ämnessidan.

SCB:s pågående arbete

I SCB:s lägesrapporter finns två aktiviteter som direkt kan hänföras till nationalräkenskaperna. Den första aktiviteten avser en implementering av

⁶⁶ SCB 2010-06-08 *Delrapport från arbetsgruppen för översyn och uppgradering av system för kvalitetssäkring och kvalitetskontroll vid NR.*

⁶⁷ Ibid.

den handlingsplan som tagits fram för nationalräkenskaperna. Handlingsplanen har tagits fram av den tillsatta arbetsgruppen och är baserad på de identifierade orsakerna till felet och riskerna. Arbetsgruppen har i sin delrapport också angett vilka aktiviteter som ska svara mot respektive påpekande från Riksrevisionen. Enligt företrädare för NR-avdelningen kommer genomförandet av handlingsplanen att innebära att samtliga brister som Riksrevisionen har framfört kommer att bli åtgärdade. Av lägesrapporten i juni 2010 framgår dock att det endast är de mest prioriterade delarna av handlingsplanen som ska genomföras under juni–december 2010. Detta är en förskjutning i förhållande till det svar som SCB lämnade till Riksrevisionen i april där det framgick att handlingsplanen skulle fastställas av generaldirektören och genomföras under år 2010.⁶⁸ I SCB:s lägesrapport i september skriver SCB att sju delprojekt startar under hösten i syfte att åtgärda de mest kritiska områdena.

Delprojekten innefattar:

1. Tillämpning av SCB:s förvaltningsmodell. Detta innefattar också versionshantering, rutiner för ändringshantering och dokumentation av program och system.
2. En kartläggning av excelfiler och åtgärder för kritiska områden inom dessa.
3. Volymberäkningarna för offentlig sektor ska framöver göras i programmet SAS.
4. Att undersöka möjligheterna att ersätta leveranserna av data från Ekonomistyrningsverket i Excel mot leveranser direkt till en databas.
5. Framtagande av en kvalitetsmanual för nationalräkenskaperna där rutiner för kvalitetssäkring och kvalitetskontroll kartläggs och beskrivs.
6. En översyn av kompetensutvecklingsprogrammet för NR.
7. Ett projekt med fokus på roller, ansvar och arbetssätt.

De olika delprojekten har en övergripande plan och de mer omfattande delprojekten har egna planer och beskrivningar. Några delprojekt är planerade att avslutas innan årsskiftet, medan andra kommer att fortgå efter årsskiftet. Det första delprojektet är omfattande och har en särskild arbetsgrupp. Arbetet i projektet kommer att fortsätta efter årsskiftet, eftersom all dokumentation av system och användarhandledningar inte kommer att hinna gås igenom innan dess.⁶⁹ I det andra delprojektet har kartläggningen av excelfiler slutförts och ett arbete har påbörjats med att ersätta kritiska excelfiler med systemlösningar. Detta ska enligt tidsplanen vara klart innan årsskiftet. Projektet som hanterar volymberäkningarna för offentlig sektor är

⁶⁸ SCB 2010-04-29, dnr 2010/0345.

⁶⁹ Enligt företrädare för avdelningen.

planerat att fortgå till mars 2011 och arbetet löper efter plan enligt företrädare för avdelningen.

För några av de andra aktiviteterna kommer inga särskilda projekt att tillsättas och arbetet kommer istället att redovisas i samband med arbetsgruppens slutrapport i december. Detta gäller kompetensutvecklingsprogrammet liksom arbetet avseende roller och ansvar. En översiktlig kvalitetsmanual kommer också att redovisas som bilaga till arbetsgruppens slutrapport. Projektet som ska undersöka om det går att få leveranser av statistik från Ekonomistyrningsverket direkt till en databas har försenats på grund av personalomsättning.⁷⁰

Den andra aktiviteten som SCB redovisar avseende nationalräkenskaperna är en förstudie av framtida IT-system för NR-beräkningarna. Detta projekt, som startade i april 2010, hanterar den mer långsiktiga IT-lösningen för nationalräkenskaperna. Projektet ska kartlägga nuläget vad gäller IT-stöd samt göra en övergripande kravspecifikation för den framtida IT-miljön för NR. Enligt lägesrapporten från september ska beslut fattas om hur den långsiktiga IT-lösningen för hela NR ska se ut efter det att IT-projektet lagt fram sin rapport i november 2010. När ett nytt IT-system kan vara på plats är dock svårt att uppskatta enligt företrädare för NR-avdelningen.

3.3.3 IT-kontroller

SCB redovisar tre aktiviteter som rör införandet av IT-kontroller i statistikproduktionen. De tre aktiviteterna är:

- Implementering av förvaltningsmodellen för SCB:s 12 mest samhällsviktiga produkter
- Implementering av checklistan för IT-kontrollrutiner för SCB:s 12 mest samhällsviktiga produkter
- Plan för implementering av förvaltningsmodellen och checklistan för IT-kontrollrutiner för resterande produkter och processer.

En arbetsgrupp har under våren kartlagt SCB:s existerande IT-kontrollrutiner utifrån SCB:s styrdokument och riktlinjer som avser statistikproduktionsprocessen. De existerande kontrollerna har jämförts med den lista på de kontroller som Riksrevisionen ansåg vara nödvändiga för en statlig myndighet. I de fall kontroller saknades har åtgärder föreslagits av arbetsgruppen. Detta avsåg exempelvis behörighetshandlingen. För merparten av kontrollerna på Riksrevisionens lista fanns redan existerande kontroller. Arbetsgruppen har dock kunnat konstatera att SCB har brustit i efterlevnaden och styrningen av IT-kontrollerna.⁷¹ Kraven på dokumenta-

⁷⁰ Enligt företrädare för avdelningen.

⁷¹ SCB 2010-04-26, dnr 2010/0716.

tion har specificerats och arbetsgruppen har tagit fram rutiner och principer för hur dokumentation och test ska genomföras. Checklistan för IT-kontrollrutiner är en sammanställning av de olika kraven.

Totalt har 154 produkter/processer identifierats som ska etablera checklistan för IT-kontrollrutiner. Samtliga produkter har brister i dokumentationen av IT-system som, enligt SCB:s lägesrapport i september 2010, ska åtgärdas.

SCB:s generaldirektör tog i april 2010 beslut om att checklistan vid utveckling, test och förvaltning av IT-verksamheten ska införas för de 12 mest samhällsviktiga produkterna under 2010.⁷² Detta innebär att SCB:s förvaltningsmodell, testmodell och systemutvecklingsmodell ska tillämpas för produkterna. I förvaltningsmodellen dokumenteras till exempel IT-ansvar, metodansvar och produktansvar i den löpande hanteringen av produkten samt olika utvecklingsbehov. Testmodellen som ska användas vid utveckling och förvaltning av IT-verktyg och -system innebär bland annat att test ska följa en framtagen process, dokumentation ska göras enligt specificerade mallar och olika utpekade roller ska vara tillsatta. Systemutvecklingsmodellen innebär bland annat att vissa arbetssätt, standards och verktyg ska följas och att dokumentation ska upprättas enligt fastställda mallar.⁷³ Processavdelningen ansvarar för införandet liksom uppföljningen av checklistan och för att gällande riktlinjer tillämpas.⁷⁴

Av lägesrapporten i september framgår av sammanställningen över aktiviteter att 5 av de 12 mest samhällsviktiga produkterna nu implementerat checklistan. Arbetskraftsundersökningen (AKU) och NR kommer däremot inte att hinna införa alla krav i checklistan innan årsskiftet. Enligt företrädare för SCB är anledningen till att AKU inte hinner uppfylla kraven i IT-kontrollerna att viss dokumentation av IT-systemen saknas. Detta kommer att åtgärdas under år 2011. I nationalräkenskaperna ingår införandet av IT-kontrollrutinerna i den handlingsplan som genomförs på avdelningen och arbetet kommer inte att vara klart innan årsskiftet.

En plan för åtgärdsarbetet på övriga produkter togs fram till den 1 september 2010. Enligt SCB:s uppgifter i lägesrapporten i september kommer åtgärdsarbetet att pågå fram till slutet av år 2012. Prioriteringen av produkter har, enligt lägesrapporten, gjorts utifrån riskbedömningar av produkterna och hur viktiga de är för verksamheten.

⁷² Ibid.

⁷³ SCB 2010-04-26, dnr 2010/0716, Bilaga 1. Systemutvecklingsmodellen godkändes och beslutades av GD 2004-11-29, Testmodellen beslutades 2009-03-06 och Förvaltningsmodellen 2008-08-29.

⁷⁴ SCB 2010-04-29, dnr 2010/0345.

3.3.4 Behörighetsrevision

SCB redovisar i lägesrapporterna tre aktiviteter som rör behörighetsrevision. Dessa är:

- Genomgång av regler och rutiner för behörighetsstyrning
- Rensning bland behörigheter på samtliga avdelningar
- Revidering av SCB LIS

Riksrevisionen noterade i sin granskning brister i SCB:s rutiner för att tilldela behörigheter till IT-systemen avseende kalkylark och databaser vid NR och KPI. Det gällde också tilldelningen av behörigheter vid enheten för informations- och kommunikationsteknologi som sköter förvaltning och drift av SCB:s IT-infrastruktur. I de riskanalyser som SCB genomförde för vissa av produkterna under hösten 2009 betecknades också behörighetshandlingen som en generell risk. Vid SCB:s genomgång av styrdokument framkom att det saknades formella rutiner för hur behörigheter i databaser och system ska tilldelas.⁷⁵ En handlingsplan för behörighetshandling och ett utvecklingsprojekt föreslogs med anledning av detta. Handlingsplanen innebär att behörigheter ska rensas, att regelverket för behörighetshandling ska revideras och att ett verktyg för behörighetshandling ska införas.⁷⁶

Arbetet med att rensa bland befintliga behörigheter påbörjades på en av avdelningarna och enligt lägesrapporten i juni 2010 var avsikten att övriga 12 avdelningar skulle påbörja arbetet med att rensa bland behörigheterna i juni. I lägesrapporten i september skriver SCB att detta arbete istället påbörjades i september, men att det ändå bedöms bli klart före utgången av år 2010. Anledningen till förseningen anges vara svårigheter att allokera personer med rätt kompetens till pilotprojektet på den första avdelningen.

I lägesrapporten i juni skriver SCB att en genomgång av regler och rutiner för behörighetsstyrning kommer att genomföras under år 2010. Detta arbete beräknas vara klart innan årsskiftet och därefter kan ett verktyg för automatiserad behörighetshandling utvecklas och införas.⁷⁷ SCB arbetar sedan den 1 januari 2007 utifrån ett ledningssystem för informationssäkerhet (LIS). Detta ledningssystem är ett ramverk för de mer tillämpade regelverken för behörighetsstyrning. Enligt lägesrapporten i juni ska detta ledningssystem revideras under år 2010. Anledningen till detta anges vara för att dels anpassa regelverket efter den nya organisationen som infördes år 2008, dels för att ISO-standarderna för informationssäkerhet nyligen har reviderats. I lägesrapporten i september skriver SCB att denna revidering kommer att påbörjas under år 2010 men beräknas vara klart först år 2011.

⁷⁵ SCB 2010-04-26, dnr 2010/0716.

⁷⁶ Enligt företrädare för SCB.

⁷⁷ Enligt företrädare för SCB.

3.3.5 Översyn av IT-organisationen

SCB har, liksom Riksrevisionen, uppmärksammat otydligheter i ansvar och befogenheter i IT-verksamheten. Detta har varit ett skäl till att SCB har tagit initiativ till en översyn av IT-organisationen. Denna översyn, som har utförts av externa konsulter, utgör även en av de aktiviteter som SCB redovisar i lägesrapporterna (aktivitet 19 i tabell 3.3).

I konsultrapporten framhålls några iakttagelser som visar att SCB har tagit ett par bra initiativ för IT-verksamheten.⁷⁸ Ett sådant initiativ som konsulterna lyfter fram är införandet av ett processororienterat arbetssätt i statistikproduktionen, vilket har börjat ge positiva resultat i vissa delar av verksamheten. Det centralt utvecklade IT-stödet för vissa delar av datainsamlingsprocessen uppfattas av konsulterna ha medfört sänkta kostnader och ökad effektivitet i små och medelstora uppdrag. Därutöver bedöms etableringen av förvaltningsmodellen ge ökade förutsättningar för en tätare dialog mellan ämnes- och IT-avdelningarna.

I konsultrapporten identifieras även några utvecklingsområden. Enligt konsulternas uppfattning har det inte funnits någon samlad plan för utvecklingen av IT-verksamheten eller hur den totala utvecklingsbudgeten ska användas. Det har enligt konsulterna medfört att avdelningarna har vidareutvecklat egna lokala lösningar istället för att invänta ett centralt utvecklat gemensamt IT-stöd. Därutöver bedöms IT-verksamhetens leveransförmåga vara mycket personberoende. Enligt konsulterna skulle ett framtagande av en tydlig verksamhetsdriven IT-strategi underlätta möjligheterna att kommunicera hur IT stöder kärnverksamheten. En annan synpunkt som framkom i rapporten var att det processinriktade arbetssättet behöver intensifieras eftersom en stor del av utvecklingsbudgeten på ämnesavdelningarna läggs på förvaltning.

SCB använder konsultrapporten som ett internt diskussionsunderlag, men delar inte konsulternas bedömning i alla delar. Rapporten har ännu inte genererat några konkreta förslag till förändring av IT-organisationen. I lägesrapporten från september redovisar SCB dock fyra insatser som anknyter till konsultrapporten. Ett förslag till IT-strategi har presenterats. Denna ska internremitteras och därefter fastställas av generaldirektören under hösten 2010. I oktober 2010 ska SCB enligt plan granska och lämna förslag till förbättringar i den del av ekonomistyrningssystemet som rör planering och fördelning av IT- och metodresurser, liksom i portfölj- och budgetstyrningen av större projekt. Slutligen ska åtgärder för att skapa en tydligare ansvarsfördelning och en bättre styrning och uppföljning av IT-verksamheten identifieras. SCB har i lägesrapporten inte angett när de tre senare insatserna ska vara genomförda.

⁷⁸ Rapport gällande Översyn av IT-verksamheten, PA-Consulting Group 2010-05-04.

4 Uppdraget och det fortsatta granskningsarbetet

I detta kapitel gör Statskontoret en tolkning av uppdraget mot bakgrund av problembeskrivningen och det kvalitetsarbete som SCB har redovisat i sina lägesrapporter till regeringen. Vi sammanfattar därefter läget i SCB:s pågående kvalitetsarbete och avslutar kapitlet med att redogöra för den övergripande inriktningen på det fortsatta granskningsarbetet.

4.1 Statskontorets tolkning av uppdraget

Statskontoret ska enligt uppdraget granska SCB:s pågående kvalitetsarbete som rör statistikproduktionen, särskilt mot bakgrund av de brister som Riksrevisionen har framfört.

Vår bakgrunds- och problembeskrivning i kapitel 2 visar att SCB:s kvalitetsarbete är komplext. Det innefattar åtgärder på både kort och lång sikt som skär igenom verksamheten både vertikalt (produkter) och horisontellt (processer). Kvalitetsarbetet som rör statistikproduktionen inrymmer frågor om bland annat organisering, processorientering och standardisering, kompetens och kompetensöverföring, produktutveckling samt styrning, uppföljning och kontroll.

Riksrevisionens kritik mot den interna styrningen och kontrollen i IT-miljön för två samhällsviktiga statistikprodukter utgör i detta sammanhang en viktig, men avgränsad del av vad som inryms i begreppen produktkvalitet och kvalitetsarbete. Enligt det synsätt som råder inom SCB och inom systemet för den officiella statistiken förutsätter god produktkvalitet en produktionsprocess som i alla delar håller god kvalitet. För att säkerställa kvaliteten i statistikproduktionen krävs alltså fler insatser än de som behövs för att minimera risken för bland annat felaktiga beräkningar.

Granskningsuppdraget innebär att Statskontoret ska ta utgångspunkt i SCB:s lägesrapportering till regeringen. I denna redovisar SCB dels åtgärder med anledning av Riksrevisionens kritik, dels allmänna åtgärder för att förbättra statistikproduktionen och produktkvaliteten. Statskontoret ska således följa hur de aktiviteter som SCB redovisar fortlöper och bedöma om aktiviteterna eller åtgärderna leder till att SCB kommer till rätta med de problem och brister i statistikproduktionen som framförallt Riksrevisionen har uppmärksammat. Granskningen kan också komma att omfatta sådana problem som SCB har uppmärksammat i sina interna riskanalyser för flera samhällsviktiga statistikprodukter, bland annat konsumentprisindex och nationalräkenskaperna. Om granskningen visar att SCB inte kommer till rätta med bristerna eller inte förväntas göra det, ska Statskontoret identifiera orsakerna till detta.

Statskontorets förutsättningar att genomföra uppdraget i enlighet med ovanstående begränsas dock av att flertalet av SCB:s redovisade aktiviteter kommer att avslutas tidigast i slutet av december 2010. I vissa fall innebär detta att beslut eller rutiner kommer att börja implementeras i verksamheten tidigast år 2011. Eftersom Statskontoret ska redovisa en slutrapport i februari 2011 kommer dessa åtgärder endast att kunna bedömas utifrån förväntade effekter.

4.2 Läget i SCB:s pågående kvalitetsarbete

Statskontorets uppfattning är att trycket på SCB att intensifiera sitt kvalitetsarbete har ökat under de två senaste åren. Parallellt med att användarna löpande ställer krav på punktliga statistikleveranser med hög kvalitet, har myndigheten försökt anpassa verksamheten till ett nytt arbetssätt i en relativt ny organisation. SCB har också ställts inför nya utmaningar i statistikproduktionen genom ökade problem med svarsbortfall. Därutöver har de massmedialt uppmärksammade statistikfelen, Riksrevisionens granskningar och regeringens krav på återrapportering med anledning av bristerna satt ytterligare press på SCB att vidta kvalitetshöjande åtgärder. Därtill har SCB försökt skapa utrymme för att fullfölja det egeninitierade utvecklingsarbetet. Statskontorets preliminära bedömning är att SCB nu försöker hantera dessa externa krav och förväntningar samt interna ambitioner samtidigt. I Statskontorets fortsatta granskningsarbete finns det därför anledning att återkomma till hur SCB i praktiken prioriterar sina insatser.

4.2.1 ISO-certifiering och processinriktat arbetssätt

Arbetet mot en ISO-certifiering och införandet av en processorganisation är exempel på utvecklingsarbete som myndigheten själv har initierat och som uppfattas som angeläget av såväl SCB som regeringen. Det nya processorienterade arbetssättet, som också innefattar en standardisering av verktyg, metoder och arbetssätt har dragit ut på tiden. ISO-arbetet befinner sig under tidspress eftersom flera utbildnings- och implementeringsmoduler i införandeprocessen är försenade. En formell ISO-certifiering kräver att systemet ska vara på plats minst tre månader innan en ansökan kan lämnas in. Detta innebär att SCB måste vara klar med föreberedelserna redan under andra kvartalet 2011.

4.2.2 Intern styrning och kontroll

Genom det uppmärksammade felet i konsumentprisindex och Riksrevisionens granskningar har flera svagheter i SCB:s interna styrning och kontroll framkommit. Statskontoret har hittills noterat att SCB i det här avseendet genomför relevanta åtgärder i IT-miljön för statistikproduktionen. SCB har också kommit igång med arbetet att införa förordningen om intern styrning och kontroll. Implementeringen av förordningen rör dock SCB:s hela verksamhet. När det gäller förordningens bäring på statistikverksamheten star-

tade SCB redan år 2009 ett arbete med att införa en process för att analysera riskerna i produktionen av ett antal statistikprodukter.

4.2.3 IT-miljön i statistikproduktionen

SCB har inlett ett omfattande arbete med att förbättra IT-miljön i statistikproduktionen mot bakgrund av de fel som har uppstått i statistiken och den kritik som Riksrevisionen har framfört. Arbetsgrupper har tillsatts för att ta fram handlingsplaner med åtgärder för konsumentprisindex (KPI) och nationalräkenskaperna (NR). För KPI inleddes detta arbete redan år 2009, medan det för NR inleddes i april 2010. Arbetsgrupperna har analyserat problemen och riskerna för respektive statistikprodukt och utifrån dessa tagit fram handlingsplaner. Enligt handlingsplanerna ska SCB åtgärda de brister som Riksrevisionen har påpekat, men också risker som SCB har identifierat för produkterna. Förutsatt att arbetet för KPI fortsätter enligt plan kommer handlingsplanen och därmed de påpekade bristerna vara åtgärdade till årsskiftet enligt SCB:s bedömning. För NR finns en viss förskjutning av tidsplanen, vilket innebär att mycket arbete kommer att kvarstå efter årsskiftet.

I Riksrevisionens granskning och i SCB:s interna analyser har det framkommit att efterlevnaden av beslutade IT-kontroller har brustit. SCB har därför tagit fram en checklista med IT-kontrollrutiner som ska implementeras för samtliga produkter. Denna checklista har tagits fram med hänsyn till de IT-kontroller som Riksrevisionen har ansett att en statlig myndighet bör ha. SCB:s ursprungliga plan var att checklistan skulle införas för de 12 mest samhällsviktiga produkterna innan årsskiftet. För ett par av dessa produkter, varav NR är en, kommer alla delar i checklistan inte att hinna införas innan årsskiftet. Ett projekt för behörighetshandtering har också inletts. Trots viss försening beräknas detta projekt vara klart innan årsskiftet.

4.3 Det fortsatta granskningsarbetet

Utifrån Statskontorets tolkning av uppdraget kommer vår fortsatta granskning av SCB:s kvalitetsarbete avseende statistikproduktionen att ta utgångspunkt i myndighetens lägesrapporter till regeringen. Det innebär att Statskontoret kommer att fortsätta följa hur myndighetens pågående aktiviteter fortskrider samt analysera dessa aktiviteter mot bakgrund av vilka problem de ska lösa och vilka eventuella hinder som finns. Till dessa aktiviteter hör bland annat SCB:s arbete med kvalitetssäkring och kvalitetskontroll, vilket innefattar såväl förberedelserna inför en ISO-certifiering som implementeringen av det processinriktade arbetssättet. Vi kommer även att fortsätta följa arbetet i de aktiviteter som avser statistikproduktionens IT-miljö, särskilt de aktiviteter som har försenats.

Statskontoret avser att avgränsa granskningen av SCB:s arbete med att implementera förordningen om intern styrning och kontroll. Skälet till detta är att förordningen rör all verksamhet vid myndigheten, dvs. fler verksam-

heter än statistikproduktion. Inför slutrapporten kommer vi därför att koncentrera oss på riskanalyser och riskhantering i statistikverksamheten.

Sammantaget bedöms dessa aktiviteter vara ändamålsenliga för att kunna svara mot regeringens förväntningar på Statskontorets granskning.

Referenser

Affärsvärlden 2008-09-11 *Borg lurad på 700 miljoner.*

Dagens Nyheter 2010-03-25 *Fel hotar förtroendet för SCB.*

Förordning (2007:762) med instruktion för Statistiska centralbyrån.

Förordningen (2001:100) om den officiella statistiken.

Lagen (2001:99) om den officiella statistiken.

Lagen (2002:1022) om revision av statlig verksamhet.

Lundgren, S. (2010) *Suget efter information.* Källa: SCB nr 2 sid 3.

Lundgren, S. (2010) *Så viktigt att svara.* Källa: SCB nr 3 sid 3.

PA Consulting Group 2010-05-04 *Översyn av IT-verksamheten.*

PriceWaterhouseCoopers 2009-12-24 *Organisationsuppföljning – en uppföljning av SCB:s omorganisation mot ett processororienterat arbetssätt.*

Proposition 2010/11:1 *Budgetpropositionen för 2011.*

Regeringsbeslut 2009-08-27 *Regleringsbrev för budgetåret 2009 avseende Statistiska centralbyrån (dnr Fi2009/5639).*

Regeringsbeslut 2009-12-21 *Regleringsbrev för budgetåret 2010 avseende Statistiska centralbyrån (dnr Fi2009/5864).*

Regeringsbeslut 2010-03-25 *Ändring av regleringsbrev för budgetåret 2010 avseende Statistiska centralbyrån (dnr Fi2010/1840).*

Regeringsbeslut 2010-05-12 *Uppdrag till Statskontoret att granska Statistiska centralbyråns pågående kvalitetsarbete (dnr Fi2010/2854).*

Riksrevisionen 2008-04-16 *Granskning av processen för framtagande av KPI vid Statistiska centralbyrån (dnr 32-2007-0626).*

Riksrevisionen 2008-12-22 *Intern styrning och kontroll vid framtagning av KPI (dnr 32-2008-0574).*

Riksrevisionen 2010-02-18 *Granskning av IT-miljön för statistikproduktion av KPI och NR samt processen för intern styrning och kontroll (dnr 32-2009-0514).*

Riksrevisionen 2010-03-22 *Revisionsberättelse för Statistiska centralbyrån* (dnr 32-2009-0514).

SCB (2001) *Meddelande i samordningsfrågor 2001:1. Kvalitetsbegrepp och riktlinjer för kvalitetsdeklaration av officiell statistik.*

SCB (2006) *Tillräcklig kvalitet och kriterier för officiell statistik.*

SCB 2007-12-10 *Slutrapport – Val av kvalitetsledningssystem.*

SCB 2008-03-10 *GD-beslut om EFQM och ISO 20252* (dnr 2008/479).

SCB 2008-05-16 *Riksrevisionens granskning av processen för framtagande av KPI* (dnr MP/PR 2008/739).

SCB 2008-11-28 *Säkerhetsrutiner i statistikproduktionen* (dnr 2008/1743).

SCB 2009-01-19 *Intern styrning och kontroll vid framtagning av KPI* (dnr 2008/739ad1).

SCB 2009-04-06 *Hantering av hur fel i och kring statistiken tillkännages och rapporteras – akut felhantering* (dnr 2009/0643).

SCB 2009-11-30 *Rapport från arbetsgruppen för översyn av kvalitetssäkringssystem och kvalitetskontroll vid ES/PR.*

SCB (2010) *Statistiska centralbyrån – årsredovisning 2009.*

SCB (2010) *Sveriges officiella statistik – årlig rapport för 2009.*

SCB 2010-01-18 *Statistiska centralbyråns verksamhetsplan för år 2010.*

SCB 2010-02-05 *ISO 20252 fas 2, implementering – Rapport från ISO-projektet om genomfört arbete under perioden december 2008 – december 2009.*

SCB 2010-02-17 *Beskrivning av statistiken – Konsumentprisindex, Nettoprisindex, Harmoniserat index för konsumentpriser 2010.*

SCB och Handelns Utredningsinstitut 2010-03-09 *Pressmeddelande: Korrigerade uppgifter för detaljhandels försäljning i januari.*

SCB 2010-03-24 *Pressmeddelande: Kommunsektorns finansiella sparande överskattat.*

SCB 2010-04-26 *GD-beslut om införande av IT-kontroller* (dnr 2010/0716).

SCB 2010-04-29 *SCB:s svar till Riksrevisionen angående Granskning av IT-miljön för statistikproduktion av KPI och NR samt processen för intern styrning och kontroll (dnr 2010/0345).*

SCB 2010-06-07 *GD-beslut angående riktlinjer för intern styrning och kontroll (dnr 2010/949).*

SCB 2010-06-08 *Delrapport från arbetsgruppen för översyn och uppgradering av system för kvalitetssäkring och kvalitetskontroll vid NR.*

SCB 2010-06-14 *GD-beslut angående metod för riskanalys inom SCB (dnr 2010/998).*

SCB 2010-06-14 *Kvalitetsarbetet på SCB – lägesrapport 15 juni 2010 (dnr 2010/1011).*

SCB 2010-08-25 *Beskrivning av statistiken – Nationalräkenskaper enligt ENS 95, kvartalsvis 2010.*

SCB 2010-09-28 *Uppföljning av ISO-åtgärdsarbetet i augusti 2010.*

SCB 2010-09-30 *Kvalitetsarbetet på SCB – lägesrapport 30 september 2010 (dnr 2010/1011Ad1).*

Svenska Dagbladet 2008-09-11 *Borg: Reporäntan mot 3 procent.*

Svenska Dagbladet 2010-09-11 *Regeringen kritisk till SCB-miss.*

TT 2010-03-24 *Ny miss upptäckt hos SCB.*

Protokoll från sammanträden med SCB:s vetenskapliga råd, insynsråd och användarråd för ekonomisk statistik samt Nämnden för konsumentprisindex under perioden januari 2008 – augusti 2010.

Interna riskanalyser för SCB:s 12 mest samhällsviktiga statistikprodukter.